

Page 10 Part 1
12 Part 2

LANGS ZUIVERE BANEN

EEN WEDERWOORD

AAN

BEZWAARDE BROEDEREN

DOOR

DS. H. DANHOF

EN

DS. H. HOEKSEMA

KORT WOORD VOORAF

Ofschoon na deze bladzijde een "Voorwoord" volgt van de Schrijvers dezer brochure, acht de ondergeteckende Committee het gewenscht vooraf een en ander eerst onder de aandacht der lezers te brengen.

De bedoeling van dit geschrift zal een ieder duidelijk worden met de lezing van het genoemde Voorwoord.

Op de kritiek uitgebracht na de verschijning van het veelbesproken en door velen slecht beoordeelde werk "Van Zonde en Genade", dat de opvatting der Dienaren Dankhof en Hocksema omtrent de Gereformeerde begrippen Zonde en Genade eenigszins uitgebreid duidelijk weergaf, en de misvattingen en dwalingen hunner tegenstanders helder aan 't licht bracht, kon een wederwoord niet uitblijven.

Vooral thans niet, nu de Gemeene Gratie kwestie ook ter Synodale tafel zal worden gebracht.

En voorts, — gelijk mede in het Voorwoord wordt aangestipt —, er werd een reeds krachtige organisatie gesticht, die de beide aangevallen, en van de zijde der kerkelijke pers onheusich bejegende leeraren, in hun strijd voor de waarheid met alle eerlijke middelen steun zal bieden.

De Publication Committee dezer Vereeniging, die optreedt onder den naam van de REFORMED FREE PUBLISHING ASSOCIATION, bezorgt alree de uitgave van dit vlugschrift, en is voornemens, zoo de Heere wil en den schrijvers en haar het leven wordt gespaard, deze brochure door een tweede te laten volgen, ten einde allen, die de waarheid liefhebben, zuiverheid der leer beminnen, en het heil der kerke zoeken, zoo volledig mogelijk in te lichten aangaande de gewichtige geloofspunten die onder ons in geschil zijn.

Doch ook daarmede acht voornoemde Publishing Association haar taak niet afgdaan.

Zij hoopt verder nog, binnen niet al te langen tijd, aan haar voornemen uitvoering te kunnen geven om een maandblad in de wereld te brengen.

=====
DALM PRINTING CO.
... PRINTERS ...
KALAMAZOO, MICH.
=====

Een periodiek, die geregeld alle belangstellenden in de ontwikkeling van de waarheden der Heilige Schrift naar vaste, echt Gereformeerde lijnen, zonder begeerte naar allerlei afdwalende zijsporen, wil onderwijzen en voorthelpen op eenvoudige en bevattelijke manier.

Voorlichtend zooveel mogelijk allen tot een rechte beschouwing van het leven des christens op aarde tot Gods eere en voor Zijn naam.

Met betrekking hiertoe hoopt voorzegde Publication Committee eerlang nadere mededeelingen te kunnen doen.

Allen die de Organisatie voor dit doel gesticht naar hun hart vinden, en met haar voor de zaak des Heeren op deze wijze willen uitkomen, wordt hierdoor tegelijk vriendelijk verzocht zich met naam en adres te willen melden aan een der volgende personen, Members of the Board of the Reformed Free Publishing Association.

*C. VAN ELLEN, Voorzitter
1110 Dunham St.,
Grand Rapids, Mich.*

*ARTHUR WYMA, Secretaris
711 Delaware St.,
Grand Rapids, Mich.*

*J. C. MOERMAN, Eerste Penningmeester
R. R. 3,
Kalamazoo, Mich.*

*R. H. TIMMER, Tweede Penningmeester
610 Dolbee St.,
Grand Rapids, Mich.*

*W. VERHIL,
858 Kalamazoo Avenue,
Grand Rapids, Mich.*

*RALPH WOLTHUIS,
1807 South Burdick St.,
Kalamazoo, Mich.*

THE PUBLICATION COMMITTEE.

VOORWOORD

Om verschillende redenen scheen het noodzakelijk te worden voor de schrijvers van deze brochure om thans weer iets ons kerkelijk publiek aan te bieden, en in dit geschrift, dat hoofdzakelijk het karakter draagt van een wederwoord, ons volk verder voor te lichten met betrekking tot de theorie der Gemeene Gratie en de kwestie, die in verband daarmee onder ons een punt van strijd werd.

Over het algemeen zijn we tamelijk wel ingenomen met de ontvangst die ons laatste boek, "Van Zonde en Genade", te beurt viel. Oppervlakkig beschouwd moge dit vreemd klinken, vooral in het licht van het feit, dat zooveelen meenden zich tegen ons te moeten keeren. Maar bij nader indenken zal ieder het toch kunnen verstaan, dat we metterdaad tevreden zijn, en meenen reden tot dankbaarheid te hebben in de ontvangst, waarmee ons boek werd begroet.

In de eerste plaats toch is het ons, door Gods zegen over ons, gelukt de aandacht van zeer velen te vestigen op de beschouwing, die onder ons bekend staat onder den naam van Gemeene Gratie. Dit is reeds zeer veel waard. Er is niets zoo ontmoedigend als een slapend gehoor voor een prediker; er is niets zoo moed-benemend als het mislukken van de poging van den onderwijzer om de aandacht zijner scholieren te trekken en te houden; en er is zeker niets, dat verlammerender werkt voor een schrijver, dan dat men zijn geschrift stilzwijgend op de markt laat liggen. Zoo is het ons niet vergaan. Men heeft, hoe dan ook, zeer veel aandacht aan hetgeen we schreven willen wijden. En al is het dan ook dat men het niet aanstonds met ons eens is, het geeft toch zeer veel moed voor de toekomst, dat het onder ons nog mogelijk was de aandacht van schier heel de kerk te vestigen op een punt der leer. In de tweede plaats stemt het tot dankbaarheid, dat velen onder ons volk

ons niet alleen begrepen hebben wat de hoofdlijnen betreft, waarlangs naar onze overtuiging dit stuk van onze Gereformeerde waarheid dient te worden ontwikkeld, maar ook hunne hartelijke instemming betuigden met de waarheid, zooals die door ons werd voorgesteld. Men vergete niet, dat hetgeen in onze kerkelijke bladen het publiek werd aangeboden volstrekt niet een zuiver beeld geeft van hetgeen in den boezem van ons volk leeft in betrekking tot de kwestie waarover het gaat. De pen, die het publiek onder ons voorlichtte was nu eenmaal, zooals trouwens te verwachten was, in de handen dergenen, die met ons niet mede gaan, althans voor het tegenwoordige. En daardoor kwam het ook, dat onze kerkelijke pers metterdaad niet zuiver weergaf wat ons volk in betrekking tot deze kwestie denkt. Velen zijn er overal, die meer en meer overtuigd worden, dat op gereformeerden grondslag de lijnen niet anders kunnen worden getrokken, dan zooals wij dat meenden te doen. En nog veel grooter is het aantal, dat, hoewel het niet in alles nog met ons mede kan gaan, toch wel gevoelt, dat het hier een probleem geldt, waarvan de oplossing zeker niet is geboden door Dr. A. Kuiper Sr.. Bij al den publieken tegenstand stemt dit alles tot dankbaarheid en hoop voor de toekomst. Het is ons immers waarlijk niet te doen om strijd op zichzelf, of om betweterij, maar om de waarheid Gods en het heil Zijner kerk, met name van dat deel, waarin Hij ons een plaats gaf. En uit dat oogpunt meenen we ons ook te mogen verblijden in de aanvankelijke vrucht van onzen arbeid. En in de derde plaats meenen we een oorzaak van dankbaarheid te hebben in de kritiek zelf, die er werd geleverd. Het lag natuurlijk in den aard der zaak, dat er kritiek zou worden geoefend. We hadden het ons volstrekt niet anders voorgesteld. We hadden ons metterdaad wel op een harden strijd voorbereid. Hoe zou het anders kunnen, waar we meenden, op grond van de Schrift en belijdenis ons te moeten plaatsen tegenover mannen als Kuiper en Bavinck op dit punt? Daarover hebben we ons natuurlijk niet verwonderd. Doch er is iets in den inhoud en in het tegenwoordige resultaat dezer kritiek, dat ook tot tevredenheid en tot hope stemt. Dit resultaat toch, dat na lang en breed schrijven verkregen werd tot

hier toe, is nog niets anders, dan dat men heeft gevoeld, dat niemand nog in staat was een eenigszins wel uitgewerkte en ook bevredigende beschouwing tegenover de onze te plaatsen. Een enkele, zooals Ds. Van Baalen, mag dit gansch niet gevoelen, doch over het algemeen is dit tamelijk wel de overtuiging. Vooral onder ons volk werd het wel gevoeld, dat het gemakkelijker was, om de pen tegen ons te keeren, dan om zelf nu ook positief iets te ontwikkelen, dat bevrediging geeft en den toets der Heilige Schrift naar gereformeerde opvatting kan doorstaan. Dit laatste deed niemand, allermintst wel Van Baalen. Het is aan den eenen kant niemand gelukt aan te toonen, dat onze beschouwing in strijd is met onze gereformeerde belijdenis-schriften. Dit is wel getracht. Dat het gelukt is werd ook wel beweerd. Maar waarheid is dit niet, zooals we ook in deze brochure hopen aan te toonen. En aan den anderen kant is het ook niemand gelukt aan te toonen, dat de leer der Gemeene Gratie een gereformeerd dogma mag worden geheeten.

Al deze dingen hebben ons tot dankbaarheid gestemd, en we hebben metterdaad moed gegrepen voor de toekomst.

We hopen dan ook dezen strijd voort te zetten, zooals we dat ook in het volgende geschrift doen.

De broeders toch, die iets tegen ons hebben ingebracht, zullen zeker een antwoord verwachten, of wel tot de conclusie moeten komen, dat hun kritiek metterdaad afdoende en overweldigend was. De broeders, die het of gedeeltelijk of ook volkomen met ons eens zijn, zullen uitzien naar verdere verdediging van ons standpunt en naar meerder licht. En vele vragen zullen, ook afgedacht van den tegenwoordigen strijd onder ons, nog moeten worden beantwoord. Tot deze taak hopen we ons dan ook in de toekomst te zetten, naar de mate der krachten en der middelen, die God ons geeft.

Een enkele opmerking ga hier nog vooraf.

Allereerst over de wijze van strijden en de middelen waarvan wij ons thans meenen te moeten bedienen. We waren eerst van plan een antwoord te plaatsen in De Wachter. We hadden dan ook iets voor dat doel opgesteld en opgezonden aan den redakteur. Veel welwillendheid vonden we daar echter niet. Op het eerste deel van ons antwoord werden aanstonds aanmerkingen gemaakt, omdat het iets bevatte tegen Dr. Janssen. Het werd door den redakteur eerst opgezonden aan de Publicatie Commissie, en daarna, een paar weken nadat we het hadden opgezonden, aan ons adres teruggestuurd met het verzoek het te veranderen. Zoo kon het niet worden geplaatst. En tevens werd ons geschreven, dat een lange discussie niet wenschelijk werd geacht. Zulke dingen maken het niet alleen onaangenaam, maar ook schier onmogelijk in eigen bladen te schrijven. Het gaat niet aan, om iets te schrijven met de veronderstelling, dat het door de redactie onzer bladen zal worden afgekeurd. Wat wij schrijven staat boven onzen naam en op onze verantwoording. We hebben dit plan dan ook opgegeven, om thans in brochure-vorm ons antwoord aan ons volk aan te bieden. Vele broeders hebben zich aangeboden om ons daarin te steunen. Ze organiseerden zich reeds tot een soort van Publishing Club, met het doel, om eerst onze brochures uit te geven, en later misschien, mocht dit wenschelijk blijken, een meer geregeld orgaan in het aanzijn te roepen. Waar de weg ons dus werd geopend, en het ons zoo gemakkelijk gemaakt werd, dat we niets anders hebben te doen dan schrijven, meenden we dezen weg te moeten inslaan.

En eindelijk een enkel woord over hetgeen we schreven in ons "Vriendelijk Verzoek". We schreven, n.l., dat we de theorie der Gemeene Gratie ongereformeerd en onschriftuurlijk achten. Op deze uitdrukking van onze overtuiging hebben sommige broeders vlam gevat en haar beschouwd als een aanklacht tegen vele broeders, die wel in de Gemeene Gratie geloofden. Sommigen meenden zelfs, dat het op onzen weg lag, om formeel een aanklacht in te dienen tegen allen, die gelooven in Algemeene Genade. Dit alles echter berust eenvoudig op misverstand. Wat we bedoelden is dit. Allereerst

moet niet worden vergeten, dat naar onze overtuiging de kwestie een extra-confessioneele is. De belijdenis spreekt zich er niet over uit. We hebben dit meermalen uitgesproken als ons standpunt. In de tweede plaats is het onze overtuiging, dat de theorie der Gemeene Gratie, zooals die uitgewerkt werd door Dr. A. Kuyper metterdaad niet in harmonie te brengen is met onze belijdenis. Wel verre van aan te nemen, dat althans de beginselen, de elementen eener Algemeene Genade Leer wel in onze belijdenis te vinden zijn, meenen wij, dat de theorie in strijd is met hetgeen we erfden van onze vaderen. Ze ligt niet op de gereformeerde lijn. In dien zin nu hebben we natuurlijk ook den term "ongereformeerd" gebruikt. De leer der algemeene genade is naar onze beschouwing niet alleen extra-confessioneel, maar ook zóó in strijd met de Confessie, dat ze nooit van deze een integreerend deel zou kunnen vormen.

Hiermede werd ook dit Voorwoord lang genoeg. Nog eens zij het uitgesproken: het is ons niet om tweedracht en strijd te doen, maar om de waarheid Gods en het wezenlijke heil der kerk Gods op aarde. De theorie der Gemeene Gratie voert ons, naar onze innigste overtuiging, af van de waarheid van Gods Woord en van de duidelijke belijdenis onzer kerken.

Zeker, we zijn voor overtuiging vatbaar, indien we dwalen. Doch dan zullen de broeders, die dit meenen en die ons daarom tegenstaan, moeten komen met helderder beschouwing en krachtiger argumenten dan we tot hiertoe hebben gehad. Tot nog toe zijn we in onze overtuiging niet geschokt.

Om 's Heeren zaak's wille zullen we dus blijven strijden voor deze onze overtuiging, het ga zoo 't wil.

De Schrijvers.

OVERZICHT EN VERDEELING

Terwille van de helderheid kwam het ons wenschelijk voor in deze brochure de stof in te deelen onder verschillende hoofden aan het vraagstuk, waarover het gaat, ontleend. Het liet zich natuurlijk denken, dat we in dit Wederwoord de broeders, die tegen ons hebben geschreven of bezwaren hebben geopperd, op den voet volgden en hen één voor één van antwoord dienden. We zouden zoo een hoofdstuk kunnen wijden aan de beantwoording van Ds. Keegstra, Ds. Van Baalen, Dr. Beets, etc. Doch in de eerste plaats zou dit leiden tot eindeloze herhaling van dezelfde argumenten, die in hoofdzaak bij elk der broeders voorkomen. En in de tweede plaats zou dit ook al te veel van het onderwerp zelf afleiden en in plaats van bevorderlijk te zijn aan de duidelijkheid van voorstelling, slechts verwarring scheppen. We hebben ons daarom dan ook een andere volgorde voorgesteld. Enkele hoofdkwesties, door bijna ieder der schrijvers aangeroerd en min of meer behandeld, zijn in den strijd, die thans wordt gevoerd, in het gedrang. Aan de hand van deze hoofdvragen hopen we in het licht van Schrift en Confessie de broeders van antwoord te dienen.

Het kan echter niet ondienstig zijn om allereerst deze verschillende kwesties nog eens weer helder voor de aandacht te stellen. Er is zooveel geschreven, dat metterdaad de zaak waarover het gaat niet aanroert, en dat juist daarom slechts diende om de zaak al duisterder te doen worden, dat we vóór alle dingen onszelven en elkander nog wel eens mogen afvragen: waarover gaat de strijd nu toch eigenlijk?

1. Een der eerste vragen, die in verband met de Gemeene Gratie aan de orde wordt gesteld, is wel: Is er een genade, die buiten Christus om, aan verkorenen en verworpenen beiden geschonken wordt? Ter scherper belijning diene het volgende:

Love all his creatures

a. Allereerst diene men wel in het oog te vatten, dat het er niet over gaat of God ook thans al Zijne schepselen liefheeft. Hierover zijn we het wel eens. Van onzen kant wordt daar juist nadruk op gelegd, daar het onze beschouwing is, dat het Noachietisch verbond, dat alle schepselen omvangt, wel degelijk zeer wezenlijk het verbond der genade is. De Heere bemint al de werken Zijner handen, draagt die ook tijdelijk en zal die ook straks met de kinderen Gods verheerlijken en doen deelen in hunne vrijheid.

b. Ook kan men de vraag niet zóó veranderen, dat ze een kwestie wordt van Gods gunst over de onbekeerden. Ook dit is gedaan, doch met het zeer natuurlijke gevolg, dat de zaak waarom het gaat, steeds duisterder wordt. Het gaat niet aan om "verworpenen" of ook "goddeloozen" even te vervangen door "onbekeerden". De reden hiervoor is duidelijk voor ieder. Onbekeerden kunnen zeer wel verkorenen zijn, verworpenen niet. Van onbekeerden zonder meer gaat het niet aan te zeggen, dat God ze in Zijn eeuwig raadsbesluit haat, van de verworpenen wel. Ook zóó mag de vraag dus niet worden gesteld.

c. In de derde plaats is het misschien ook niet overbodig om nog eens te herhalen, dat de vraag ook niet loopt over de kwestie of God nog goede gaven schenkt aan alle menschenkinderen. Sommigen der broeders schrijven altijd nog blijkbaar met deze gedachte voor den geest. En dan stelt men het voor alsof het onze beschouwing zou zijn, dat er niets goeds meer in de wereld ware. Dat hebben we niet alleen nooit beweerd, maar altijd ten stelligste tegengesproken. Wij hebben steeds gezegd, dat in deze bedeeeling verkorenen en verworpenen alle dingen opzichzelf gemeen hebben. En dat niet alleen zoo, dat de verworpenen ook van God ontvangen regen en zonneshijn, geld en goed, gave en talent; maar ook zóó, dat de verkorenen ook deelen in het lijden dezes tegenwoordigen tijds. Gods volk dorst tijdelijk ook het lijden, dat om der zonde wil door gansch de schepping gedragen wordt.

d. Het gaat louter en alleen over de vraag, of beiden verkorenen en verworpenen in dit leven, in en met al die dingen, die ze gemeen hebben met de verkorenen, ook van God genade

ontvangen. En dan wel in tweeërlei zin. In de eerste plaats geldt het de vraag of God in deze bedeeeling den verworpenen genadig, gunstig gezind is, en hun in Zijne gunst al deze dingen schenkt. En in de tweede plaats of God in en door die dingen ook metterdaad een genadewerking op de verworpenen doet uitgaan, zoodat de dingen in zeer wezenlijken zin hun tot zegen zijn. Dit laatste, en dan wel zoo scherp genomen, beweren zij, die de algemeene genade meenen te moeten verdedigen. Wij ontkennen dit.

Zoo belijnd hopen we deze vraag te behandelen in deze brochure. We zullen eerst onze tegenstanders laten spreken. Dan eigen beschouwing uiteen zetten en verdedigen. Dit laatste zal natuurlijk moeten geschieden aan de hand van Schrift en Confessie. Onder dit punt maakt de redakteur van De Wachter de opmerking, dat wij maar weinig van God weten, en dat het daarom niet aangaat, om ons aan zulk een absolute uitspraak in betrekking tot Gods houding tegenover de verworpenen en goddeloozen, als wij deden, te wagen. En ook anderen hebben het wel voorgesteld, alsof wij onszelf een gedachte vormden van God en dan uit die vooropgezette, menschelijke, misschien wel rationalistische gedachte van God heel onze beschouwing deduceerden. Welnu, het zij dan met nadruk gezegd, dat dit niet onze methode is. Wij willen God kennen, zooals Hij zich in Zijn Woord heeft geopenbaard, maar dan ook zonder schroom die openbaring aanvaarden, beide in betrekking tot de verkiezing en de verwerping. Verder gaan dan de Schrift willen wij ook niet, en hebben we dan ook nooit gedaan. Het is dan ook wel zeer eigenaardig, dat de broeders steeds maar klagen, dat we zoo weinig direkt Schrift-bewijs aanvoeren, maar zij zich toch nog niet eens de moeite getroosten, om dat weinige Schriftbewijs te weerleggen. Hoe dit ook zij, we zullen thans de Schrift laten spreken op dit punt. Alleen op grond van Schrift en Belijdenis zullen we onze beschouwing verdedigen.

2. De tweede hoofdvraag is: Of de natuurlijke mensch nog het goede kan doen? Ook deze vraag moet echter beter

belijnd voor de aandacht staan, zullen we haar met vrucht kunnen bespreken.

a. Van weerskanten wordt wel toegestemd, dat de natuurlijke mensch uit en van zichzelf geen *geestelijk* goed kan doen; alsmede, dat er buiten de genade der wedergeboorte ook geen genade hem toevloeit, waardoor hij tot dit geestelijk goed in staat wordt gesteld. Hier mag echter aan toegevoegd, dat er bij de broeders, die de Gemeene Gratie voorstaan, zeer veel gebrek aan duidelijkheid is in betrekking tot dit z.g. geestelijk goed. Het schijnt echter dat over het algemeen "geestelijk goed" zoo ongeveer in denzelfden zin wordt gebruikt als zaligmakend goed. De bedoeling schijnt dan te wezen, dat de natuurlijke mensch van zichzelf niet tot eenige daad des geloofs kan komen. Hij is niet van zichzelf in staat tot Christus zich te bekeeren, Hem door het geloof te omhelzen. En natuurlijk ook niet, om eenige vruchten des geloofs en der dankbaarheid voort te brengen. Daarover zijn we het dus van weerszijden goed eens. Dat de mensch tot eenig zaligmakend goed van zichzelf ganschelijk onbekwaam is, staat ook voor onze tegenstanders vast. Maar men houde dan toch ook op om den strijd toch telkens weer over te brengen op het terrein van wat de broeders zaligmakende genade zouden noemen. Dat men zonder te gelooven in Gemeene Gratie niet in den gezond-gereformeerden zin het evangelie zou kunnen verkondigen, is nog door niemand der broeders duidelijk gemaakt, schoon wel dikwijls beweerd. Dit scheidt echter alleen verwarring van begrippen.

b. Ook wordt van weerszijden toegegeven, dat *zonder eenige genade de* natuurlijke mensch hoegenaamd geen goed kan doen. Zonder eenige genade is de natuurlijke mensch ganschelijk onbekwaam tot eenig goed en geneigd tot alle kwaad. Ook hierover bestaat geen verschil van meening.

c. Maar het verschil bestaat over de vraag of er een zekere genadewerking van God uitgaat op ieder mensch, ook op den verworpene, waardoor hij nog in staat gesteld wordt tot het verrichten van wezenlijk goede werken. Dit laatste nu wordt geleerd door hen, die gelooven aan eene algemeene genade. Men mag dan nog weer verschillen over de wijze van voor-

stelling in betrekking tot de werking dezer gemeene gratie: Men mag op verschillende wijze dit goede, dat de natuurlijke mensch dan nog doet, verklaren — zeker is het, dat zóó de kwestie eerst zuiver wordt gesteld. De natuurlijke mensch ontvangt eene genade van God, buiten de wedergeboorte om en buiten Christus, waardoor hij werken kan verrichten, die in zedelijken zin voor God goed zijn. En dit ontkennen wij met al wat in ons is.

Ook deze kwestie dient uitgemaakt te worden in het licht der Schrift en dat der belijdenis. Ook op dit punt dient dit niet te worden vergeten. Het is onze ervaring, dat onze tegenstanders zich hier dikwijls beroepen op gansch andere dingen dan die der Schrift. Men ziet dan rond in de wereld, vestigt onze aandacht op al de goede daden, die de wereldling verricht en vraagt ons dan, of wij den moed zouden hebben, om te ontkennen, dat dit alles goed werk is ook voor God. Of men wijst op kunst en wetenschap, op de machtige ontwikkeling van den modernen mensch; of ook men keert zich naar de heidensche kunst uit oud-Griekenland en houdt ons gedichtjes voor van heidensche vinding; en vraagt ons dan of deze allen geen goede werken kunnen worden genoemd in den natuurlijk-zedelijken zin des woords, maar toch goed voor God. Geheel deze wijze van redeneering sluiten wij hier absoluut buiten. Ook op dit punt zullen we ons hebben te houden aan de uitspraken der Schrift en van onze belijdenis. Leert deze eene genade, waardoor de geestelijk doode zondaar nog het goede voor God kan doen, dan leggen wij ons daarbij gaarne neer. Leert de Schrift echter helder en klaar, dat dit niet het geval is, en spreekt ze op duidelijke wijze juist het tegendeel uit, dan zullen onze tegenstanders zich ook moeten buigen. En dan zullen we niet de uitspraken der H. Schrift verwringen naar ons zondig oordeel over hetgeen we van den natuurlijke mensch in de wereld waarnemen, maar den laatste naar het licht der Schrift beoordeelen.

3. De derde vraag is: Of er eene stuiting der zonde geleerd wordt in de H. Schrift? Met name deze vraag is zóó

verwongen en vervaagd, zóó op allerlei wijze verkeerd gesteld, dat niemand meer weet waarover het eigenlijk gaat. Een weinig belijning is ook hier dus niet overbodig.

a. Het gaat er niet over of God door Zijn Voorzienig bestel de daden der menschen regeert. Hierover zijn we het allen eens. Men heeft de zaak zoo wel voorgesteld. Gedurig besprak men de zaak in de gedachte, dat wij zouden loochenen, dat God ook alle booze menschen en duivelen door Zijn Voorzienig bestuur zoo in Zijne macht houdt en regeert, dat ze zich geen oogenblik tegen Zijn wil zouden kunnen roeren of bewegen. Toch is dat niet het geval. Hierover zijn beide zijden het wel hartelijk eens. God regeert ook over de booze daden van verworpenen en duivelen naar Zijn welbehagen. Heel deze gedachte heeft met de vraag waarover het gaat hoe genaamd geen verband.

b. Ook is het niet de vraag of de zondaar in het uitvoeren van de zondige daden gebonden is aan allerlei middelen, en daardoor ook op allerlei wijze bepaald en beperkt wordt. Er is niemand die ontkent, dat de politie een dief belet, of althans beletten kan en geroepen is te beletten, om de daad van inbraak uit te voeren. En niet alleen, dat de zondige mensch in het uitvoeren van de booze daad dikwijls belet wordt door de overheid, maar hij is ook gebonden aan allerlei middelen, krachten, tijd en plaats en omstandigheden. Heel deze kwestie kan worden uitgeschakeld.

c. Maar de vraag is wèl of er eene genadewerking Gods is in het hart van den natuurlijke mensch, waardoor de zonde in hem in haar doorwerking gestuit wordt. En dan wel zoo, dat deze stuiting van de werking der zonde tot des menschen geestelijk en zedelijk bederf reeds aanstonds begon in het Paradijs. De gemeene genade werd Adam toebediend door God als een soort geestelijk braak-middel, waardoor hij, gedeeltelijk althans het gif der zonde weer uitbraakte, en de verderfelijke doorwerking daarvan in hem aanstonds gestuit werd. Ds. Keegstra meent dat wij Dr. Kuyper's voorstelling onrecht aandoen, als we dit voorstellen zooals we dat in "Van Zonde en Genade" hebben gedaan. Wezenlijk is dit echter niet het geval. Want stel al, dat we het Ds. Keegstra kunnen

toegeven, dat het overigens Kuyper's bedoeling niet was, om te leeren, dat er in den boom der kennis, des goeds en des kwaads stoffelijk vergif zat, en dat hij doelt op het gif der zonde, dan verandert dit aan de voorstelling wezenlijk niets. Dr. Kuyper's voorstelling is zeker deze: 1. Als de mensch van den boom der kennis at, zou het gif des verderfs, dat den mensch zou doodden, vanzelf, zonder een straffende daad Gods, in hem gaan werken. "De dood beschouwd in verband met het eten van den boom der kennis, kan op tweeërlei wijze worden verstaan. Of als een straf die bedreigd werd, of wel als een gevolg dat er uit zou voortvloeien. Wordt de dood op landverraad gezet, dan is dit een bedreigde straf, want op zichzelf sterft men er niet van als men hoogverraad pleegt. Maar als ik zeg: 'Neem niet van dat Pruisisch blauw, anders zult gij den dood sterven', dan is van straf op zichzelf geen sprake, er wordt alleen uitgesproken, dat dit vergif doodelijk is, en dat wie het inneemt er aan sterft! G. G. I, 209. Dit laatste is de beschouwing van Kuyper. De dood is niet te beschouwen als een straffende daad Gods op de zonde, maar als een vanzelf werkend gevolg, uit de zonde als vergif opkomende. 2. God staat nu bij dien boom en profeteert dit alles aan den mensch. "Als gij van dien boom eet zult gij sterven", beteekent niet: dan dood ik u, maar: dan sterft gij vanzelf. 3. En als de mensch deze waarschuwing nu toch in den wind slaat, dan staat God er bij met zijn algemeene genade en doet deze werken als een braakmiddel, waardoor het verderf, wel niet geheel, maar toch gedeeltelijk er weer uit komt. Als iemand een andere voorstelling uit Kuyper's Gemeene Gratie kan halen, dan willen wij gaarne worden onderwezen. Maar eenvoudig te schrijven, zonder verder bewijs, dat we den schrijver onrecht aandoen, wil er bij ons niet in. Daar ligt dus de eerste stuiting der zonde. Als we, naar Ds. Keegstra's voorstelling van Kuyper, de zonde als het gif beschouwen, dan braakte de mensch in het paradijs door de algemeene genade dat gif der zonde er weer uit, althans gedeeltelijk. En dan is er slechts één conclusie mogelijk: de zonde zou den mensch wel totaál verdorven hebben, als de algemeene genade niet tusschenbeide ware getreden. Zooals hij nu werkelijk

bestaat, met de stuitende werking der G. G. in het paradijs reeds begonnen, is hij het niet. Die stuitende werking der G. G. op het bederf in 's menschen hart, in het paradijs begonnen, gaat nu altoos door, tot God ze weer intrekt. En niet alleen, dat er zulk een stuitende werking van genade is op het hart van ieder mensch, waardoor hij metterdaad nooit geheel bedorven wordt; maar deze werking gaat ook uit op de organische samenleving van ons geslacht in verband met alle dingen, zoodat de zonde zich niet zoo snel ontwikkelt als anders het geval zou zijn. Met andere woorden: de ontwikkeling der zonde houdt, krachtens de stuitende werking der algemeene genade, geen pas met de organische ontwikkeling van ons geslacht in verband met alle dingen.

Ook deze kwestie dient besproken in het licht van Schrift en belijdenis. Leert de H. Schrift, dat de dood niet als straf van Godswege op den overtreders werd toegepast, doch dat hij vanzelf als noodzakelijk gevolg uit de zonde voort moest komen, en wordt deze voorstelling ook gevonden in de Confessie, — dan buigen wij ons van harte. Leert de Schrift, dat door een genadewerking Gods de mensch dit bederf-werkend gif weer heeft uitgespuwd, en leert het zoo ook onze belijdenis, dan zullen wij ook dit belijden, want zeker buigen we voor de Heilige Schrift, en ook hebben we onze Gereformeerde belijdenis lief. Leeren Schrift en belijdenis een voortgaande stuiting van het proces der zonde, van Gods wege uitgaande als genade-werking op het hart van ieder mensch en op het organisch geheel der dingen, — wij willen niet anders dan Gods Woord. Maar blijkt het, dat al deze dingen ten stelligste in de Schrift worden tegengesproken, dan zullen we blijven strijden, en zullen we blijven voortgaan ons volk anders te onderwijzen. Want het gaat om de waarheid Gods en de vastigheid van Zijn Verbond over ons.

II

GENADE VOOR DE VERWORPENEN?

Op bovenstaande vraag antwoorden onze tegenstanders bevestigend, altijd voor oogen houdend, dat de vraag opgevat dient te worden zooals we die in ons vorig hoofdstuk hebben toegelicht. Op deze vraag antwoorden wij ontkennend.

Als bewijs voor hunne stelling wijzen onze tegenstanders op het hier volgende:

Ds. Van Baalen onderwijst ons allereerst uit Maccovius over het onderscheid tusschen een haat des welbehagens en een haat des toorns. Als we in de Heilige Schrift lezen: "Ezau heb ik gehaat", dan is dit de haat des welbehagens. Het wil zeggen, dat God het schepsel in Zijn eeuwigen raad, buiten de zonde om, heeft gehaat met een negatieven haat. Het houdt eigenlijk niet anders in dan dat God dat schepsel niet heeft verkoren. Maar de haat des toorns gaat uit tegen het schepsel, dat metterdaad misdadig geworden is. Het is de haat waarmee Hij het misdadig schepsel vanwege zijn schuld verwerpt en versmaad. En uit deze onderscheiding van Maccovius leert Van Baalen "eenigermate verstaan hoe God zeer wel, zonder met zichzelf in strijd te komen, den mensch kan haten met een negatieven haat, een haat, die bestaat in hem niet in het boek des eeuwigen levens te schrijven, en toch tevens dien mensch kan zegenen. Zegenen met tijdelijke zegeningen. Zegenen met een intoomen zijner zonde, zoodat hij zich niet een duivelsche straf waardig maakt". Nieuwigheid en Dwaling, pp. 110, 116, 117.

En voorts wijst Ds. Van Baalen ons op de volgende Schriftuurplaatsen: Ps. 33:5: "De aarde is vol van de goedertierenheid des Heeren". Ps. 65:12: "Gij kroont het jaar uwer goedheid en uwe voetstappen druipen van vettigheid". Lukas

6:35: "Maar hebt uwe vijanden lief, en doet goed, en leent zonder iets weder te hopen, en uw loon zal groot zijn en gij zult kinderen des Allerhoogsten zijn; want Hij is goedertieren over ondankbaren en boozen". Mattheus 5:45: "Opdat gij moogt kinderen zijn uws Vaders die in de hemelen is; want Hij doet Zijn zon opgaan over boozen en goeden en regent over rechtvaardigen en onrechtvaardigen". I Kon. 21:27: Het geschiedde nu als Achab deze woorden hoorde dat hij zijn kleederen scheurde en een zak om zijn vleesch leidde en hij vastte; hij lag ook neder in den zak en ging langzaam". En in verband daarmee I Kon. 21:28, 29: "En het woord des Heeren geschiedde tot Elia den Tisbiet, zeggende: Hebt gij gezien, dat Achab zich vernedert voor mijn aangezicht, zoo zal Ik dat kwaad in zijne dagen niet brengen: in de dagen zijns zoons zal Ik dat kwaad over zijn huis brengen". Jona 3:10; 4:1 v.v.: "En het berouwde God over het kwaad dat Hij gesproken had te zullen doen, en Hij deed het niet. Dat verdroot Jona met groot verdriet, en zijn toorn ontstak; en hij bad tot den Heere en zeide: Och, Heere, was dit mijn woord niet als ik nog in mijn land was? Daarom kwam ik het voor vluchtende naar Tarsis; want ik wist, dat Gij een genadig en barmhartig God zijt, lankmoedig en groot van goedertierenheid, en berouw hebbende over het kwaad. Nu dan, Heere, neem toch mijne ziel van mij, want het is mij beter te sterven dan te leven". Hand. 14:16: "Welke in de verleden tijden al de heidenen heeft laten wandelen in hunne wegen; hoewel Hij nochtans zichzelf niet onbetuigd gelaten heeft, goed doende van den hemel, ons regen en vruchtbare tijden gevende, vervullende onze harten met spijze en vroolijkheid?" Gen. 9:1: "En God zegende Noach en zijne zonen, en Hij zeide tot hen: Zijt vruchtbaar en vermenigvuldigt en vervult de aarde". Gen. 17:20, 21: "En aangaande Ismael heb Ik u verhoord; zie Ik heb hem gezegend, en zal hem vruchtbaar maken, en hem gansch zeer vermenigvuldigen; twaalf vorsten zal hij gewinnen, en Ik zal hem tot een groot volk stellen; maar mijn Verbond zal Ik met Izak oprichten". Ex. 22:22: "Gij zult geen weduwe noch wees beledigen, Indien gij hen eenigszins beledigt, en indien zij eenigszins tot Mij roepen,

Ik zal hun geroep zekerlijk verhooren, En mijn toorn zal ontsteken, en Ik zal ulieden met het zwaard dooden". Vs. 27: "Want dat alleen is zijn deksel; het is zijn kleed over zijne huid: waarin zou hij liggen? het zal dan geschieden, wanneer hij tot Mij roept, dat Ik het zal hooren; want Ik ben genadig!". Spreuken 18:22: "Die een vrouw gevonden heeft heeft een goede zaak gevonden, en hij heeft welgevallen getrokken van den Heere". Rom. 2:4, 5: "Of veracht gij den rijkdom Zijner goedertierenheid en verdraagzaamheid en lankmoedigheid, niet wetende, dat de goedertierenheid Gods u tot bekeering leidt? Maar naar uwe hardigheid en onbekeerlijk hart, vergadert gij uzelfen toorn als een schat, in den dag des toorns en der openbaring van het rechtvaardig oordeel Gods, welke een iegelijk zal vergelden naar zijne werken".

Tot zoover Van Baalen's bewijs over deze kwestie.

Zooals licht te verwachten is, hebben de andere broeders, die mede over ditzelfde onderwerp hebben geschreven, hier niet veel aan toe te voegen. Niet alle broeders zouden bovenstaande teksten zeker willen onderschrijven, als bewijs voor een genade over de verworpenen. Maar sommigen der broeders hebben nog enkele andere teksten.

Dr. Y. P. De Jong heeft ook zeer veel geschreven over deze zaak. Hij schreef reeds een paar artikelen in The Witness, en voorts een gansche reeks in The Christian Journal en The Standard Bulletin. En zelfs gebruikt hij zijn eigen kansel om tegen ons te ageeren in eene series preeken over deze kwestie. Dit laatste is minder mannelijk dunkt ons. De Engelsche Mannenvereniging van de Eastern Ave. Kerk, waarvan Ds. Hoeksema leeraar is, had dan ook Dr. De Jong verzocht een rede te houden over de kwestie met debat. Daarvoor echter bedankte Dr. De Jong. Het gaat natuurlijk voor ons niet aan zijn preeken te bestrijden.

Overigens moet ons toch iets van het hart over dit strijden van Dr. De Jong. Het doet ons vreemd aan, afgedacht nu van de kwestie der Gemeene Gratie zelf, dat Dr. De Jong zoo

geweldig ageert en zulke lange reeksen artikelen schrijft over dit onderwerp. Dat hij zich zoo zeer bezwaard gevoelt over ons, en dat hij zoo bedenkelijk kan spreken en schrijven. Natuurlijk is het eenigszins verstaanbaar, dat Dr. De Jong uit oorzake van ons tijdelijk samenwerken aan The Witness eenigermate bevreesd is, dat ook hij onder verdenking zal komen van het leerstuk der Gemeene Gratie te loochenen. Maar zulke lange artikelenreeksen zijn toch niet noodig om hem van onze smet te zuiveren? En afgaande op hetgeen wij van Dr. De Jong vroeger hoorden, toen we nog samenwerkten aan The Witness, hadden we zeker verwacht dat zijn penne-zwaard zich tegen gansch andere vijanden zou keeren. Immers toen had Dr. De Jong zoo zeer het gemoed vol over het Pelagiaansche bederf in de kerk. En over het bederf in onze school! We hadden altijd van Dr. De Jong een geweldigen strijd verwacht, tegen andere vijanden dan ons. En nu? We hebben van dit alles nog niets gehad. Maar wel keert Dr. De Jong zich tegen ons, en dat wel (we zeggen natuurlijk niet: omdat) nu zoovelen in de kerk zich tegen ons meenen te moeten keeren. En dit alles ware nog te verstaan, als de broeder werkelijk zulke groote bezwaren had als zijn schrijven zou doen denken. Maar we hebben van deze groote bezwaren maar zeer weinig kunnen vinden. We hadden Dr. De Jong's artikelen zorgvuldig bewaard, en hebben ze thans alle nog eens weer doorgesnuffeld. En we hebben er verbaasd over gestaan, dat iemand zoo lang kon schrijven en dan zoo weinig kan hebben gezegd!

Het Schriftbewijs, dat Dr. De Jong aanvoert onder het hoofd, dat we thans behandelen is dit:

1. Het voorbeeld van den rijken jongeling. Markus 10:21: "En Jezus hem aanziende beminde hem".
2. Jesaja 26:10: "Wordt den goddeloozen genade bewezen, hij leert evenwel geen gerechtigheid; hij drijft onrecht in een gansch richtig land, en hij ziet de hoogheid des Heeren niet aan".
3. Ps. 145:9: "De Heere is aan allen goed en Zijne barmhartigheden zijn over al Zijne werken".

Overigens is het toch wel duidelijk geworden. dat ook Dr. De Jong een genade leert over de verworpenen. Hij schrijft: "Dit laat speelruimte over voor de openbaring van Gods Algemeene Genade, en wel zoo dat we met Calvijn nog kunnen spreken van een *liefde Gods* jegens de niet-geloovigen". Dit laatste zou kunnen leiden tot misverstand, maar we willen nu aannemen, dat Dr. De Jong, blijkens het verband, niet-geloovigen hier opvat in den zin van verworpenen.

Ds. Zwier heeft eigenlijk maar één tekst, Jes. 26:10. Zie boven.

Prof. Berkhof heeft geschreven over "De Gunst Gods over de Onbekeerden". Dit gaat natuurlijk niet over de zaak, die ons bezig houdt. We zullen dan ook bij dit artikel van Prof. Berkhof niet lang stilstaan. Het zou ons te ver van ons onderwerp afvoeren. Het gaat niet aan, om "verworpenen" te veranderen in "onbekeerden", om de eenvoudige reden, dat er zeker zeer veel onbekeerde verkorenen zijn. We hebben den professor persoonlijk daarover gesproken, die ons beloofde deze fout te herstellen in een volgend artikel. In een tweede artikel heeft Prof. Berkhof dit ook gedaan, maar zóó, dat de schuld van dit misverstand toch weer voor onze deur gedragen wordt. Doch ook dit ten onrechte. Het is toch duidelijk uit heel ons boek, dat waar we het woord "goddeloozen" gebruiken, we dit doen in den zin, niet van onbekeerden, maar van verworpenen. En dat dit gebruik ook Schriftuurlijk is, is duidelijk uit zeer vele plaatsen van Gods Woord, die we hieronder afdrukken. Overigens gaan we hierop niet verder in. Het zou slechts verwarring scheppen.

Dr. Beets heeft ook tegen onze opvatting van de verwerping geschreven. Men weet eigenlijk niet goed, wat men met dezen broeder moet doen. Hij schrijft zooveel, zoo gemakkelijk, zoo vloeiend en vol sentiment. En hij schrijft ook zoo van alles in ons kerkelijk blad. Hij beval het boek van Ds. Bultema aan. Hij was het later met zijne veroordeeling goed eens. Nog later werd Dr. Snowden's boek, dat zich op Post-millen-

nialistisch standpunt plaatst ook aanbevolen, dat nog veel erger was. En ten slotte meende Dr. Beets, dat Post-millennialisme eigenlijk het gereformeerde standpunt was, nadat hij was aangevallen over zijn aanbeveling van Snowden's *The Coming of the Lord*. Het gaat er alles maar bij door. Men verwondert zich dikwijls over hetgeen Dr. Beets kan schrijven. Zoo is het ook met zijn spreken. Hij spreekt ook zeer gemakkelijk, en voor elk soort van gehoor. The Grand Rapids Press gaf onlangs nog verslag van een speech van Dr. Beets in de Y. M. C. A., waarin hij had duidelijk gemaakt, hoe God voor de Allies had gestreden en tegen de Duitschers. Zoo zelfs, dat Hij in den slag van Yperen den wind had doen keeren op het juiste oogenblik, en den Duitschers het vergiftige gas weer in hun eigen aangezichten geblazen had! Het is om van verwondering te gapen! Zoo gaat het ook weer in zijn artikelen. Dat schrijft maar over wat ons Amerikaansch publiek wel zou denken van een beschouwing van de verwerping, zooals wij die ten beste gaven. Hij schrijft dat ze, het Amerikaansch publiek (sic!), zullen lezen wat in Art. I van onze Confessie staat en in Ps. 145:9, en dan zullen ze vragen: Of God zoo wordt voorgesteld als wij doen? Men zal twijfelen of dit alles wel te rijmen is met de verantwoordelijkheid des menschen. En naar het voorbeeld van Jonathan Edwards te oordeelen is de schrijver overtuigd, dat zulke "sentiments" als de onze niet moeten worden verbreid. Hij haalt met instemming Dr. Kuizenga van Holland, Mich., aan, die ons "hard-boiled" noemt, een uitdrukking, die zeker is toe te schrijven aan des schrijvers gebrek aan persoonlijk bezit van Gemeene Gratie. En hij (Beets) beweert, dat hij naarstiglijk heeft onderzocht of wij ook als goede burgers onze namen geschreven hadden op het registreer-blad, zoodat we konden stemmen. En waar dit wat ongelukkig uitviel, daar een onzer wel en de andere niet geregistreerd was, zoodat er eigenlijk geen conclusie uit te trekken viel, merkt Beets maar op, dat het inkonsekwent was van dien eenen broeder om toch te stemmen. En dat alles maakt een indrukwekkende reeks van artikelen in *The Banner*!

Maar vraagt ge naar bewijs uit Schrift en belijdenis, dan heeft Dr. Beets niet veel. Wat hij aanvoert is:

a. Een aanhaling uit het Besluit achter de Dordtsche Leere-gels, als volgt: "Ten laatste vermaant de Synode alle Mededienaars in het Evangelie van Christus, dat zij met de Schriftuur, naar de regelmaat des geloofs niet alleen gevoelen, maar ook spreken; en eindelijk van alle zulke wijzen van spreken zich onthouden, die de palen van den rechten zin der Heilige Schrift, ons voorgesteld, te buiten gaan, en die den dartelen Sophisten rechtvaardig oorzaak geven mochten, om de leer der Gereformeerde Kerken te beschimpen of ook te lasteren".

b. Een aanhaling uit art. I onzer Confessie: God is "eeuwig, onbegrijpelijk, onzienlijk, onveranderlijk, oneindig, almachtig, volkomen wijs, rechtvaardig, goed en een zeer overvloedige fontein van alle goeden".

c. Ps. 145:9: "De Heere is aan allen goed en Zijne barmhartigheden zijn over alle Zijne werken".

Voorts heeft ook Ds. Keegstra over dit onderwerp geschreven als de andere broeders, maar naast en boven hetgeen reeds aangehaald werd uit Schrift en belijdenis heeft de broeder niets nieuws. Wij spreken daarmee niet uit, dat de Wachter-redakteur alle plaatsen, boven reeds aangehaald, ook zou willen onderschrijven als bewijzen voor Gods genade over de verworpenen, maar alleen, dat we geen andere plaatsen als bewijs van hem hebben gezien.

We meenen hiermede dan ook al de bewijzen onzer tegenstanders genoemd te hebben. Mochten we iets hebben voorbij gezien, dan duide men ons dit niet ten kwade. Er blijft altijd nog gelegenheid over, om dit verzuim te herstellen.

Hoe nu op dit alles te antwoorden?

Het komt ons het beste voor, om allereerst onze eigen

bewijsplaatsen bij te brengen, en daarna te onderzoeken, of het waarlijk aangaat om naar Ds. Van Baalen's methode deze z.g. parallel-plaatsen maar naast elkander, als voor ons onvereenigbaar te laten staan, en op twee lijntjes te loopen. Ook dit laatste zal toch zeker uit de Schrift moeten worden be-wezen.

Allereerst dan onze bewijsplaatsen.

En dan wijzen we u allereerst op Rom. IX:13 en dat wel in verband met Mal. 1:2-4. "Jakob heb Ik liefgehad en Ezau heb Ik gehaat". Dit woord van den apostel Paulus is een aanhaling uit Mal. 1:2-4. Wat deze haat Gods, deze haat des welbehagens, beteekende voor Ezau en zijn geslacht wordt ons in deze laatstgenoemde plaats duidelijk gezegd. Want daar toch lezen we: "Ik heb u liefgehad, zegt de Heere; maar gij zegt: waarin hebt Gij ons liefgehad? Was niet Ezau Jakobs broeder? spreekt de Heere; nochtans heb Ik Jakob liefgehad. En Ezau heb Ik gehaat; en Ik heb zijne bergen gesteld tot eene verwoesting, en zijne erve voor de draken der woestijn. Ofschoon Edom zeide: Wij zijn verarmd, doch wij zullen de woeste plaatsen weder bouwen; alzoo zegt de Heere der heirscharen: zullen zij bouwen, zoo zal Ik afbreken; en men zal hen noemen: Landpale der goddeloosheid, en een volk, op hetwelk de Heere vergramd is tot in eeuwigheid".

Het is duidelijk, dat deze plaatsen elkander verklaren. Vooral met het oog op de onderscheiding, die Van Baalen aanhaalt uit Maccovius, van een haat des welbehagens en een haat des toorns. Het is eigenlijk niet al te goed duidelijk waarom Van Baalen op deze onderscheiding wijst. En ook wordt het niet duidelijk wat hij er eigenlijk mede wil. Met betrekking tot de onderhavige kwestie bewijst ze ganschelijk niets. De schrijver van "Nieuwigheid en Dwaling" heeft zich nu eenmaal in zijn hoofd gezet, dat wij in onze beschouwing van een ultra-supralapsaristisch standpunt uitgaan. En dat, zullen anderen het met onze beschouwing over de Gemeene Gratie met ons eens worden, ze eerst op dat supra-standpunt moeten

staan met ons. Nu heeft de kwestie van supra of infra te doen met de orde in Gods besluiten, in dit verband vooral met het oog op de verwerping. De kwestie waarmede de supralapsarische Maccovius zich bezig hield was, of God in het besluit der verwerping verworpen had afgedacht nog van de zonde, of wel een reeds gevallen menschengeslacht voor zich had gezien. Maccovius' standpunt was het eerste. De val volgt in het besluit op de verwerping. En als hij daarvoor tot verantwoording wordt opgeroepen verklaart hij dit standpunt, om de schijnbare hardheid er van weg te nemen, door te zeggen, dat men wel onderscheiden moet tusschen een haat des welbehagens en een haat des toorns. Nu verandert dit aan de zaak juist letterlijk niets. De vraag, die ons bezig houdt is immers juist, of God de verworpenen in historischen zin, in deze wereld nog liefheeft en genade schenkt. Het is geen vraag van de orde in Gods besluiten, maar van de houding Gods tegenover de verworpenen in historischen zin, werkelijk bestaande verworpenen. En wat beteekent dan uit dit oogpunt Maccovius' onderscheiding? Dit, dat de verworpenen, de voorwerpen van den haat des welbehagens in Gods raad, in de geschiedenis ook werkelijk goddeloozen worden, dood zijn en blijven in zonden en misdaden, en dus voorwerpen worden van den haat des toorns. En of gij u nu met Maccovius op supra-standpunt plaatst, of met Bogerman op infra-standpunt, de zaak verandert er ganschelijk niet door. Op infra standpunt zou men eenvoudig zeggen, dat God in Zijn besluit de verworpenen voor zich heeft gehad als reeds gevallen, en dat Hij ze in dien val heeft laten liggen. Maar ook zoo zijn de verworpenen in historischen zin dood in zonden en misdaden en voorwerpen van den "haat des toorns". De zaak wordt er dus niet anders door. En het is ons met het oog op de kwestie van Gemeene Gratie volkomen gelijk of gij infra of supra zijt. Deze kwestie kan gansch buiten bespreking blijven. En het is uit dit oogpunt van belang om de beide plaatsen boven aangehaald met elkander te vergelijken. Want immers in Mal. 1:2-4 komt Edom, door God gehaat in den raad des welbehagens, vóór als het goddelooze volk, "Landpale der goddeloosheid" en daarom ook als het volk waartegen de Heere

zich stelt in de geschiedenis, het volk waarop hij nu en tot in der eeuwigheid vergramd is. Hoe iemand dan ook in staat zou zijn de gedachte aan Gemeene Gratie in te dragen in Mal. 1 is ons een raadsel. En toch, dat zou Van Baalen moeten doen, om ook maar iets verder te komen op zijn standpunt, dat God de verworpenen, historisch genomen de goddeloozen, metterdaad liefheeft en in den tijd genade schenkt.

Als we dit verband tusschen den haat des welbehagens en den haat des toorns, dat beide op infra en supra standpunt wel kan worden gehandhaafd, voor de aandacht houden, zal de taal der Schrift ook veel beter verstaan kunnen worden. Immers, dan komt de zaak zóó te staan: 1. De verworpenen zijn in historischen zin altijd de goddeloozen, worden ook nooit iets anders dan goddeloozen, bedrijven ook metterdaad goddeloosheid, en 2. Zoo worden ze ook voorwerpen van den haat des toorns zonder eenigen twijfel. En de vraag is juist: als ge die verworpenen nu neemt in historischen zin, en dus als goddeloozen, als haters Gods en de zonde bedenkende en dienende, heeft Hij dan die goddeloozen lief? Daarop zal de Schrift moeten antwoorden. En dan antwoordt Mal. 1:2-4 zeker beslist ontkennend. Maar ook is dat de doorlopende gedachte der H. Schrift. Enkele plaatsen laten we hier nog volgen:

Ps. I:1-6: Welgelukzalig is de man, die niet wandelt in den raad der goddeloozen, noch staat op den weg der zondaren, noch zit in het gestoelte der spotters. Maar zijn lust is in des Heeren wet, en Hij overdenkt Zijne wet dag en nacht. Want hij zal zijn als een boom geplant aan waterbeken, die zijne vrucht geeft op zijnen tijd, en welks blad niet afvalt; en al wat hij doet zal wel gelukken. Alzoo zijn de goddeloozen niet, maar als het kaf, dat de wind henendrijft. Daarom zullen de goddeloozen niet bestaan in het gericht, noch de zondaars in de vergadering der rechtvaardigen. Want de Heere kent den weg der rechtvaardigen, maar de weg der goddeloozen zal vergaan".

Ps. II:4, 5, 9: "Die in den hemel woont zal lachen; de Heere zal hen bespotten. Dan zal Hij tot hen spreken in

Zijnen toorn, en in Zijne grimmigheid zal Hij hen verschrikken. Gij zult hen verpletteren met eenen ijzeren scepter; Gij zult hen in stukken slaan als een pottenbakkersvat”.

Ps. V:5-7, 10, 11: “Want Gij zijt geen God, die lust heeft aan goddeloosheid; de booze zal bij U niet verkeerren. De onzinnigen zullen voor uwe oogen niet bestaan; Gij haat alle werkers der ongerechtigheid. Gij zult de leugensprekers verdoen; van den man des bloeds en des bedrogs heeft de Heere een gruwel. Want in hunnen mond is niets rechts; hun binnenste is enkel verderving; hunne keel is een open graf; met hunne tong vleien zij. Verklaar hen schuldig, o God! laat hen vervallen van hunne raadslagen; drijf hen henen om de veelheid hunner overtredingen; want zij zijn wederspanning tegen U”.

Ps. 10:2-18: “De goddelooze vervolgt hittiglijk in hoogmoed den ellendige; laat hen gegrepen worden in de aanslagen, die zij bedacht hebben. Want de goddelooze roemt over den wensch zijner ziel; hij zegent den gierigaard; hij lastert den Heere. De goddelooze gelijk hij zijn neus omhoog steekt, onderzoekt niet; al zijne gedachten zijn, dat er geen God is. Zijn wegen maken ten allen tijde smarte; uwe oordeelen zijn eene hoogte, verre van hem; al zijne tegenpartijders die blaast hij aan. Hij zegt in zijn hart: Ik zal niet wankelen; want ik zal van geslacht tot geslacht in geen kwaad zijn. Zijn mond is vol van vloek en bedriegerijen, en list; onder zijne tong is moeite en ongerechtigheid. Hij zit in de achterlage der hoeven; in verborgene plaatsen doodt hij den onschuldige; zijne oogen verbergen zich tegen den arme. Hij legt lagen in een verborgene plaats; gelijk een leeuw in zijn hol; hij legt lagen om den ellendige te rooven; hij roofte den ellendige als hij hem trekt in zijn net. Hij duikt neder, hij buigt zich; en de arme hoop valt in zijn sterke pooten. Hij zegt in zijn hart: God heeft het vergeten; Hij heeft zijn aangezicht verborgen, Hij ziet niet in eeuwigheid. Sta op, Heere God! hef Uwe hand op; vergeet de ellendigen niet. Waarom lastert de goddelooze God? zegt in zijn hart: Gij zult het niet zoeken? Gij ziet het immers; want Gij aanschouwt de moeite en het verdriet opdat men het in uwe hand geve; op U verlaat zich de arme,

Gij zijt geweest een helper van den wees. Breek den arm des goddeloozen en boozen; zoek zijne goddeloosheid totdat Gij haar niet vindt. De Heere is Koning eeuwiglijk en altoos; de Heidenen zijn vergaan uit Zijn land. Heere! Gij hebt den wensch der zachtmoedigen gehoord; Gij zult hun hart sterken; Uw oordeel zal opmerken; Om den wees en den verdrukte recht te doen; opdat een mensch van de aarde niet meer voortvare geweld te bedrijven”.

Ps. XI:5: “De Heere proeft den rechtvaardige, maar den goddelooze en dien, die geweld liefheeft, haat Zijne ziel”.

Ps. XIV:2-5: “De dwaas zegt in zijn hart: Er is geen God. Zij verderven het; zij maken het gruwelijk met hun werk; er is niemand, die goed doet. De Heere heeft uit den hemel nedergezien op de menschenkinderen, om te zien of iemand verstandig ware, die God zocht. Zij zijn allen afgeweken; te zamen zijn zij stinkende geworden; er is niemand, die goed doet, ook niet een. Hebben dan alle werkers der ongerechtigheid geen kennis, die mijn volk opeten, alsof zij brood aten? Zij roepen den Heere niet aan. Aldaar zijn zij met vervaardheid vervaard; want God is bij het geslacht des rechtvaardigen”.

Ps. XVI:4: “De smarten dergenen, die een anderen God begiftigen, zullen vermenigvuldigd worden; ik zal hun drank-offeren van bloed niet offeren, en hunne namen op mijne lippen niet nemen”.

Ps. XVII:13: “Sta op, Heere! kom zijn aangezicht voor; vel hem neder; bevrijd mijne ziel met Uw zwaard van den goddelooze. Met Uwe hand van de lieden, o Heere! van de lieden, die van de wereld zijn, welker deel in dit leven is, welker buik Gij vervult met Uwen verborgen schat; de kinderkens worden verzadigd en zij laten hun overschot hunnen kinderkens achter”.

Ps. XVIII:27, 28: “Bij den reine houdt Gij U rein; maar bij den verkeerde bewijst Gij U een Worstelaar. Want Gij verlost het bedrukte volk, maar de hooge oogen vernedert Gij”.

Ps. XXI:9-13: “Uwe hand zal al uwe vijanden vinden; uwe rechterhand zal uwe haters vinden. Gij zult hen zetten als een vurigen oven ten tijde uws toornigen aangezichts; de Heere

zal hen in Zijnen toorn verslinden en het vuur zal hen verteren. Gij zult hun vrucht van de aarde verdoen en hun zaad van de kinderen der menschen. Want zij hebben kwaad tegen U aangelegd; zij hebben een schandelijke daad bedacht, doch zullen niets vermogen. Want Gij zult hen zetten tot een wit; met Uwe pezen zult Gij het op hun aangezicht toeleggen”.

Ps. XXVIII:5: “Omdat zij niet letten op de daden des Heeren, noch op het werk Zijner handen, zoo zal Hij hen afbreken en zal hen niet bouwen”.

Ps. XXXII:10: “De goddelooze heeft vele smarten, maar die op den Heere vertrouwt dien zal de goedertierenheid omringen”.

Ps. XXXIV:17: “Het aangezicht des Heeren is tegen degenen die kwaad doen, om hunne gedachtenis van de aarde uit te roeien”.

Ps. XXXV:1-9: “Twist, Heere, met mijne twisters, strijd met mijne bestrijders. Grijp het schild en de rondas, en sta op tot mijne hulp. En breng de spies voort, en sluit den weg toe mijnen vervolgers tegemoet; zeg tot mijne ziel: Ik ben uw heil. Laat hen beschaamd en te schande worden, die mijne ziel zoeken; laat hen achterwaarts gedreven en schaamrood worden, die kwaad tegen mij bedenken. Laat hen worden als kaf voor den wind; en de Engel des Heeren drijve hen weg. Hun weg zij duister en gansch slibberig; en de Engel des Heeren vervolge hen. Want zij hebben zonder oorzaak de groeve van hun net voor mij verborgen; zij hebben zonder oorzaak gegraven voor mijne ziel. De verwoesting overkome hen, dat hij het niet wete, en zijn net, dat hij verborgen heeft, vange hemzelve; hij valle daarin met verwoesting. Zoo zal mijn ziel zich verheugen in den Heere; zij zal vroolijk zijn in Zijn heil”.

Ps. XXXVII:12, 13: “De goddelooze bedenkt listige aanslagen tegen den rechtvaardige, en hij knerst over hem met zijne tanden. De Heere belacht hem want hij ziet, dat zijn dag komt”.

Idem: 35, 36: “Ik heb gezien een gewelddrijvenden goddelooze, die zich uitbreidde als een groene inlandsche boom.

Maar hij ging door en, zie, hij was er niet meer; en ik zocht hem maar hij werd niet gevonden”.

Ps. LII:3-7: “Wat beroemt gij u in het kwaad, o, gij geweldige? Gods goedertierenheid duurt toch den ganschen dag. Uw tong denkt enkel schade, als een geslepen scheermes, werkende bedrog. Gij hebt het kwade liever dan het goede, de leugen dan gerechtigheid te spreken. Gij hebt lief alle woorden van verslinding en een tong des bedrogs. God zal u ook afbreken in eeuwigheid; Hij zal u wegrapen, uit de tent uitrukken; ja, Hij zal u uitwortelen uit het land der levenden”.

Ps. LV:24: “Maar Gij, o God! zult die doen nederdalen in den put des verderfs; de mannen des bloeds en des bedrogs zullen hunne dagen niet ter helft brengen; ik daarentegen zal op U vertrouwen”.

Ps. LVIII:4: “De goddeloozen zijn vervreemd van de baarmoeder aan; de leugensprekers dolen van moeders buik aan”.

Idem: 7-12: “O God! verbreek hunne tanden in hunnen mond; breek af de baktanden der jonge leeuwen, o Heere! Laat hen smelten als water, laat hen daarhenen drijven; legt hij zijne pijlen aan, laat hen zijn alsof zij afgesneden waren. Laat hen henengaan als een smeltende slak; laat hen als eener vrouwe misdracht de zon niet aanschouwen. Eer dan uwe potten den doornstruik gewaar worden, zal Hij hem als levend, als in heeten toorn wegstormen. De rechtvaardige zal zich verblijden als hij de wraak aanschouwt; hij zal zijn voeten wasschen in het bloed des goddeloozen. En de mensch zal zeggen: Immers is er vrucht voor den rechtvaardige; immers is er een God, Die op de aarde richt”.

Ps. LIX: 6-16: “Ja, Gij, Heere, God der heirscharen, God Israels, ontwaak, om al deze Heidenen te bezoeken; zijt niemand van hen genadig, die trouwelooslijk ongerechtigheid bedrijven. Tegen den avond keeren zij weder; zij tieren als een hond en zij gaan rondom de stad. Zie, zij storten overvloediglijk uit met hunnen mond, zwaarden zijn op hunne lippen; want wie hoort het? Maar Gij, Heere, zult hen belachen; Gij zult alle Heidenen bespotten. Tegen zijne sterkte zal ik op U wachten; want God is mijn hoog vertrek. De God mijner goedertierenheid zal mij voorkomen; God zal

mij op mijne verspieders doen zien. Dood hen niet, opdat mijn volk het niet vergete; doe hen omzwerfen door Uwe macht, en werp hen neder, o, Heere, ons Schild! Om de zonde huns monds, om het woord hunner lippen; en laat hen gevangen worden in hunnen hoogmoed; en om den vloek en om de leugen, die zij vertellen. Verteer hen in grimmigheid; verteer hen, dat zij er niet zijn, en laat hen weten, dat God heerscher is in Jakob, ja, tot aan de einden der aarde. Laat hen dan tegen den avond wederkeeren; laat hen tieren als een hond, en rondom de stad gaan; laat hen zelfs omzweven om spijs; en laat hen vernachten al zijn zij niet verzadigd”.

Ps. LXIV: 8: “Maar God zal hen haastiglijk met een pijl schieten; hunne plagen zijn er”.

Ps. LXVIII: 1-2: “God zal opstaan; Zijne vijanden zullen verstrooid worden, en Zijne haters zullen van Zijn aangezicht vlieden. Gij zult hen verdrijven gelijk rook verdreven wordt; gelijk was voor het vuur smelt, zullen de goddeloozen vergaan van Gods aangezicht”.

Idem: 7: “Een God, die de eenzamen zet in een huisgezin, uitvoert, die in boeien gevangen zijn; maar de afvalligen wonen in het dorre.

Idem: 22: “Voorzeker zal God den kop Zijner vijanden verslaan, den harigen schedel desgenen, die in schulden wandelt”.

Ps. LXIX: 23-28: “Hun tafel worde voor hun aangezicht tot een strik, en tot volle vergelding, tot een valstrik. Laat hunne oogen duister worden, dat zij niet zien; en doe hunne lenden geduriglijk waggelen. Stort over hen uwe gramschap uit; en de hittigheid uws toorns grijpe hen aan. Hun paleis zij verwoest; in hunne tenten zij geen inwoner. Want zij vervolgen die Gij geslagen hebt; en maken een praat van de smart Uwer verwonden. Doe misdaad tot hunne misdaad, en laat hen niet komen tot Uwe gerechtigheid. Laat hen uitgedelgd worden uit het boek des levens, en met de rechtvaardigen niet aangeschreven worden”

Zie voorts Ps. 73, 78, 79, 83, 89, 91, 92, 94, 97, 101, 105, 109, 118, 119, 136, 139, 144, 145 (“De Heere is aan allen

goed (vr. 9).....maar Hij verdelgt alle goddeloozen (vs. 20), 147, 149.

Spreuken III: 32,33: “Want de afwijker is den Heere een gruwel, maar Zijne verborgenheid is met den oprechte. De vloek des Heeren is in het huis des goddeloozen, maar de woning der rechtvaardigen zal Hij zegenen”.

Spreuken X: 2, 3: “Schatten der goddeloosheid doen geen nut; maar de gerechtigheid redt van den dood. De Heere laat de ziel des rechtvaardigen niet hongeren; maar de have der goddeloozen stoot Hij weg”.

Idem: 24-32: “De vreeze des goddeloozen die zal hem overkomen, maar de begeerte der rechtvaardigen zal God geven. Gelijk een wervelwind voorbij gaat, alzoo is de goddelooze niet meer, maar de rechtvaardige is een eeuwige grondvest. Gelijk edik den tanden, en gelijk rook den oogen is, zoo is de luie dengenen, die hem uitzenden. De vreeze des Heeren vermeerdert de dagen, maar de jaren des goddeloozen worden verkort. De hoop der rechtvaardigen is blijdschap, maar de verwachting der goddeloozen zal vergaan”.

Spr. VI:20: “De verkeerden van hart zijn den Heere een gruwel, maar de oprechten van weg zijn Zijn welgevallen”.

Spr. XI: 31: “Ziet den rechtvaardige wordt vergolden op aarde, hoeveel te meer den goddelooze en zondaar”.

Spr. XII:21: “Den rechtvaardige zal geen leed wedervaren; maar de goddeloozen zullen met kwaad vervuld worden”.

Spr. XIII: 25: “De rechtvaardige eet tot verzadiging toe, maar de buik der goddeloozen zal gebrek hebben”.

Spr. XV: 9: “De weg der goddeloozen is den Heere een gruwel, maar dien die de gerechtigheid najaagt, zal Hij liefhebben”.

Spr. XV: 29: “De Heere is ver van de goddeloozen, maar het gebed der rechtvaardigen zal Hij verhooren”.

Spr. XVI: 5: “Al wie hoog van hart is, is den Heere een gruwel; hand aan hand zal hij niet onschuldig zijn”.

Jesaja LVII: 20, 21: “Doch de goddeloozen zijn als een voortgedrevene zee; want die kan niet rusten en hare wateren werpen slijk en modder op. De goddeloozen, zegt mijn God, hebben geen vrede”.

Nahum I: 2: "Een ijverig God en een wreker is de Heere en zeer grimmig; een wreker is de Heere aan Zijne wederpartijders, en Hij behoudt den toorn Zijnen vijanden".

Joh. III: 36: "Die in den Zoon gelooft, die heeft het eeuwige leven, maar die den Zoon ongehoorzaam is, die zal het leven niet zien, de toorn Gods blijft op hem".

Rom. I: 18: "Want de toorn Gods wordt geopenbaard van den hemel over alle goddeloosheid en ongerechtigheid der menschen, als die de waarheid in ongerechtigheid te onderhouden".

Idem: 24: "Daarom heeft hen God ook overgegeven in de begeerlijkheden hunner harten tot onreinigheid, om hunne lichamen onder elkander te onteeren".

Idem: 26: "Daarom heeft hen God overgegeven tot oneerlijke bewegingen.

Rom. IX: 18: "Zoo ontfermt Hij zich dan diens Hij wil en Hij verhardt dien Hij wil".

I Petrus V: 5: "God wederstaat de hoovaardigen, maar den nederigen geeft Hij genade".

Dit alles is zeker gansch andere taal dan die der Gemeene Gratie. God, die een licht is, en in Wien gansch geen duisternis is haat den goddelooze, Zijn ziel heeft een gruwel van hem, Hij keert zich tegen hem en wederstaat hem, is zeer grimmig op hem, vervolgt en verdelgt hem. Hij vervult zijn buik met zijn verborgen schat en doet Zijn vloek wonen in zijn huis. Hij geeft hem over in de begeerlijkheden zijns harten en des vleesches, en Zijn toorn blijft op hem. Zoo spreekt de Schrift van den verworpen goddelooze, zooals hij hier op aarde in goddeloosheden leeft. Zonder eenige verdere verklaring zal toch moeten worden toegestemd, dat het doorlopend getuigenis der Schrift overweldigend getuigt tegen de stelling, die de andere broeders met enkele teksten hebben trachten te bewijzen, dat God den goddelooze, den verworpene, den zondaar buiten Christus, in dit leven liefheeft en genade bewijst.

Nu komt echter in de derde plaats de vraag op, of de Schrift

dan niet beide leert, en of we deze beide gedachten niet naast elkander zouden moeten laten staan, zij het dan ook in een voor ons onverzoenlijken strijd met elkander. Zoo zegt Ds. Van Baalen het te willen. We zouden dan moeten aannemen, dat God den goddelooze buiten Christus liefheeft en hem ook zegent, dat Hij zeer grimmig op hem is maar ook tiert van goedheid over hem (Ds. Van Baalen meent tot onze groote verwondering, dat hij aanmerking moet maken op dit gebruik van het woord tieren. We zeggen tot onze verwondering; want wij dachten zeker, dat hij zijn Nederlandsch beter kende.) Is dit misschien niet de rechte beschouwing?

In antwoord daarop willen we in de eerste plaats opmerken, dat onze tegenstanders, met name zij, die zoo gaarne een algemeene genade drijven, dan toch zeker van die ééne zijde schier geheel zwijgen. Alle nadruk valt uitsluitend op die algemeene genade. In de tweede plaats merken we op, dat we hier dan niet met een mysterie te doen hebben, maar met absolute tegenspraak. Het eene sluit hier het andere uit. Hat en liefhebben, grimmig zijn en goedertieren, vloeken en zegenen, een gruwel hebben van iemand en hem beminnen sluiten elkander buiten. Doch ook zoo zouden we zwijgen, zou Gods Woord metterdaad beide voorstellen, en geen verzoening mogelijk zijn tusschen de door ons aangehaalde plaatsen en die door onze tegenstanders worden aangevoerd. Dit laatste is echter naar het ons voorkomt juist niet het geval. Nergens zegt de H. Schrift, dat God den verworpene, den goddelooze zegent en hem genade schenkt. Dat is onze overtuiging. Tot staving daarvan diene het volgende.

1. Vele plaatsen, die aangehaald zijn, zeggen van Gods houding tegenover de verworpenen en goddeloozen metterdaad niets. Daartoe behooren Ps. 33: 5: "De aarde is vol van de goedertierenheid des Heeren". Zeker, zouden wij zeggen, maar de goddeloozen zijn er het voorwerp niet van naar de duidelijke uitspraak der Schrift, en deze tekst zegt het ook niet. Hetzelfde geldt ook van Ps. 65: 12: "Gij kroont het jaar uwer goedheid en uwe voetstappen druipen van vettig-

heid". Ook hier worden geen goddeloozen genoemd, en van Gods houding jegens hen wordt niet gerept. Wat Ds. Van Baalen aanhaalt uit Ex. 22: 22, 27, bewijst juist het tegendeel van hetgeen hij meent. Immers daar zegt de Heere, dat Hij toornst over en straft wie de weduwe en den arme Zijns volks berooft en dus den goddelooze. Hoeveel gewicht Ds. Van Baalen hecht aan Spr. 18:22 weten we niet. Maar ernstig opgenomen, dan lijdt het zeker geen twijfel, of de Spreuken-dichter bedoelt hier niet alle vrouwen, in aanmerking genomen, wat hij zegt van de kiffachtige en onverstandige huisvrouw, alsmede, dat hij in duizend nog niet één vond. Werkelijk, wij zouden willen vasthouden, dat iemand, die een goddelooze huisvrouw vond geen welgevallen daarin trok van den Heere. Hier valt ook onder Gen. 9:1: "En God zegende Noach en zijne zonen" etc. Wij vatten dit metterdaad op als Gods Verbonds-zegen over Zijn volk in organischen zin. Er is bovendien ook nog geen enkel bewijs, dat er bij die zonen van Noach ook maar één verworpene was, Cham ingesloten. De zonde, die Cham bedreef, is daarvan geen bewijs. Wij willen er op wijzen, dat Cham wel gestraft wordt in den vloek, die zijn zoon treft, maar dat hijzelf nooit vervloekt is geworden. De vloek treft Kanaän. De tekst uit I Tim. 4:10: "God is een behouder allen menschen" zouden wij liefst willen verklaren van Gods Voorzienigheid, waardoor Hij alle menschen tijdelijk draagt in organischen samenhang met alle dingen. Van Zijn houding tegenover de verworpenen als zoodanig spreekt ook deze tekst niet. (Jes. 63: 7-10.)

2. De plaatsen die betrekking hebben op Achab en Nineve kunnen misschien afzonderlijk worden besproken. Wij hebben dit ook reeds eerder gedaan. In beide gevallen wordt de eindelijke straf, de totale verwoesting, uitgesteld, en geleerd, dat deze niet door God wordt voltrokken, eer de mate der ongerechtigheid vol is. Achabs huis treft het kwaad in zijn zoon, en Nineve wordt veertig jaren later ook verwoest.

Wat den zegen betreft, dien Ismaël ontving, meent Ds. Van Baalen, en anderen meenen dit met hem, dat deze zoo maar even verklaard mag worden als een zegen van Gemeene Gratie.

Men redeneert dan zoo, dat Ismaël verworpen was, dat God hem toch beloofde te zullen zegenen, en dat het hieruit nu helder is, dat God ook een verworpene kan liefhebben, want immers Hij zegende hem. Zoo schijnt dan het betoog zoo helder, dat er geen vinger achter te krijgen is. Hiertegen schijnt wel geen antwoord mogelijk.

Nu is dat meer het geval, als men zoo maar even voor de vuist weg teksten aanhaalt om een zekere stelling te bewijzen. Dit is toch in den laatsten tijd zeer veel gedaan ten bewijze dat de leer der Gemeene Gratie waarheid is. Men komt er dan gemakkelijk toe, om zich zoo maar aan een woord der Schrift even vast te klemmen, zonder verder onderzoek aan te halen als bewijs voor hetgeen men gaarne bewezen wil hebben. En zulk bewijs kan dan, oppervlakkig beschouwd, zeer helder en bondig schijnen. Maar bij nader onderzoek blijkt het dan wel eens gansch anders. En het wil ons voorkomen, dat dit ook het geval is met dat z.g. bewijs van Ismaël.

Wat toch is het geval?

Abraham bidt voor Ismaël. Hij zegt: "Och, dat Ismaël mocht leven voor uw aangezicht"! Blijkens heel het verband bedoelt dit gebed niet, om een beetje gemeene gratie of aardisch goed voor Ismaël te vragen, maar heeft het wel degelijk betrekking op de belofte des Verbonds. Abraham vindt het zoo moeilijk, om aan te nemen, dat hij nog een anderen zoon zal hebben, dat hij in zijn hart zeide: "Zal een, die honderd jaren oud is een kind geboren worden; en zal Sara, die negentig jaren oud is, baren"? Gen. 17:17. En daarop komt het gebed voor Ismaël van zijn lippen, vs. 18. Het gebed betreft dus de belofte des verbonds, die naar Gods voornemen voor Izaäk bestemd was. En daarop ontvangt Abraham Gods antwoord: "En aangaande Ismaël heb Ik u verhoord; zie Ik heb hem gezegend, etc.. Reeds hieruit zou moeten blijken, dat het niet aangaat, om Ismaël zonder meer een verworpene te noemen, en den zegen over Ismaël eenvoudig aan te merken als een zegen van Gemeene Gratie. Heel het verband, en ook heel de voorstelling der Schrift, strijden tegen zulk een verklaring.

Doch er is meer.

Gen. 25:13: v.v. noemt ons de zonen van Ismaël, met hunne namen naar hunne geboorten. De eerstgeborene van Ismaël, Nebajoth; daarna Kedar, en Abdeël en Mibsam, etc.. En als we in verband hiermede lezen Jesaja 60:3 v.v. krijgen we een gansch andere beschouwing van den zegen op Ismaël. Immers daar lezen we van het ingaan der heidenen in de belofte des Verbonds aan Izaäk geschonken als volgt: “En de heidenen zullen tot uw licht gaan en koningen tot den glans, die u is opgegaan. Hef uwe oogen op, en zie, die allen zijn vergaderd; zij komen tot u; uwe zonen zullen van verre komen, en uwe dochteren zullen aan uwe zijde gevoedsterd worden. Dan zult gij het zien en samenvloeien, en uw hart zal vervaard zijn en verwijd worden, want de menigte der zee zal tot u gekeerd worden; het heir der Heidenen zal tot u komen. Een hoop kemelen zal u bedekken, de snelle kemelen van Midian en Hefa; zij allen uit Scheba zullen komen; goud en wierook zullen zij aanbrengen, en zij zullen den overvloedigen lof des Heeren boodschappen. Al de schapen van Kedar zullen tot u verzameld worden; de rammen van Nebajoth zullen u dienen; zij zullen met welgevallen komen op mijn altaar, en Ik zal het huis Mijner heerlijkheid heerlijk maken”. Zoo de Schrift lezende in zijn verband, in plaats van maar voor de vuist weg een tekst aan te halen, die ons geschikt voorkomt om onze stelling te bewijzen, komen we zeker tot een gansch andere beschouwing dan die Van Baalen ons meent te moeten bieden van den zegen over Ismaël. Die zegen betreft Ismaëls geslachten. En in Jesaja 60 wordt ons duidelijk geleerd, dat God Ismaël gedenkt, Abrahams gebed verhoort, en den zoon van Hagar doet ingaan in de heerlijkheid des verbonds. Als de heidenen ingaan in de zegening des verbonds met Israël, staat Ismaël in zijne zonen Nebajoth en Kedar vooraan, aan de spitse der menigte, die optrekt om te Jeruzalem te aanbidden. Zoo is onze verklaring van dit alles op grond der Heilige Schrift.

Van I Tim. 4:10 maakt Van Baalen zich toch wel wat al te gemakkelijk af. Hij moet dit wel doen, om zijn stelling te

kunnen verbinden aan dit vers. Hij wil namelijk bewijs zoeken voor zijn bewering, dat God ook de verworpenen liefheeft. In dit vers nu wordt onderscheid gemaakt tusschen de geloovigen en alle menschen. Toch wordt ook van alle menschen gezegd, dat God hun Behouder is. En, zoo zegt Ds. Van Baalen, Behouder is een woord, dat altijd een gunstige beteekenis heeft, zoodat hier zeer duidelijk is, dat God alle menschen, dat Hij ook verworpenen gunst bewijst.

Nu zeiden we, dat deze verklaring het wel wat al te gemakkelijk opneemt. Ze zegt, dat Soter (in den tekst vertaald door Behouder, in het Engelsch door Saviour) altijd een gunstige beteekenis heeft. Ze zegt ons echter niet, welke deze gunstige beteekenis dan wel mag zijn. Op zichzelf zou het misschien kunnen, dat we Soter in den tekst niet verstonden in den gewonen zin van Zaligmaker, maar eenvoudig in den zin van Onderhouder, Behouder in den zin, dat God alle menschen draagt en tijdelijk onderhoudt. Dan zou het woord eenvoudig slaan op Gods Voorzienigheid. En ook zóó verstaan, zou er voor Van Baalen's stelling in den tekst geen bewijs schuilen, voor de stelling namelijk, dat God ook den verworpenen genade schenkt. Doch deze verklaring van het woord Soter gaat o.i. niet aan. Ze klopt niet. Ze is niet in overeenstemming met de doorlopende beteekenis van het woord in de Schrift, en ze gaat ook niet op met het oog op den tekst zelf. Immers, dan zou de tekst willen zeggen: God is een Onderhouder aller menschen maar allermeeft der geloovigen. En dit gaat niet aan. Het heeft geen zin. We zullen Soter, Behouder, dan ook in den gewonen zin moeten nemen, in den zaligmakenden zin. We lezen dan: God is een Zaligmaker aller menschen, allermeeft der geloovigen. (Het woordje “maar” is alleen in de vertaling.)

Maar hoe dan verder? Gaat het aan om te zeggen, dat God een Zaligmaker is van alle menschen? En waarom voegt de apostel er dan aan toe: allermeeft der geloovigen? Loopt dit niet vast?

Het wil ons voorkomen, dat we de verklaring moeten zoeken

in de beteekenis van het woordje, dat in het Hollandsch vertaald is door *allermeeft*. In het Grieksch staat hier "malista". Het is één dier woorden, die dikwijls gebruikt worden in eene taal, zonder altijd precies dezelfde beteekenis te hebben. Het wordt vertaald door: *allermeeft*, voornamelijk, inzonderheid, especially, etc. En zoo kan ook hier het woordje "malista" zeer wel vertaald worden op een wijze, die volkomen recht laat wedervaren aan de beteekenis van Soter, Zaligmaker; dat woord in zijn gewone beteekenis laat staan, zonder dat we hierdoor in Arminiaansche wateren verzeilen. De Arminiaan toch verklaart: God is van Zijn zijde een Zaligmaker aller menschen; maar het hangt van den vrijen wil des menschen af of hij die zaligheid aanneemt door het geloof. Dat kunnen we natuurlijk niet aanvaarden. Maar wel zou het een zeer goede verklaring geven als we den tekst zóó lezen: "God is een Zaligmaker aller menschen, inzonderheid (meer bepaaldelijk) van de geloovigen uit alle menschen". Zoo is het met Israël in de oude bedeeling. Hij is een Zaligmaker van gansch Israël, en toch geldt dit alleen het overblijfsel naar de verkiezing der genade. In de nieuwe bedeeling geldt deze zaligheid allen menschen in tegenstelling met Israël als volk, doch ook uit hen alleen de geloovigen of verkorenen.

De beteekenis van dit vers, verklaard in het licht der H. Schrift, is dan: God is een Zaligmaker aller menschen, namelijk der geloovigen uit alle menschen. "Malista" ontvangt dan den zin van: "om meer bepaald te spreken".

Natuurlijk staat het aan Ds. Van Baalen vrij, om een andere verklaring te geven. Maar laat hem dit dan ook doen. Hij geeft geen verklaring. Eenvoudig zich van een eenigszins moeilijk Schriftwoord af te maken, door te zeggen, dat een woord een gunstige beteekenis heeft, is wat al te gemakkelijk. Hij zal een verklaring moeten geven, die beter dan de onze recht laat wedervaren aan de beteekenis der woorden, en ook in harmonie is met de doorlopende gedachte der Schrift.

Dat onze verklaring in harmonie is met de doorlopende gedachte en spreekwijze der Schrift is niet moeilijk aan te toonen. In het oude Verbond wordt dikwijls van het gansche

Huis Israëls in het algemeen gesproken, terwijl het toch zeer duidelijk is, dat het alleen het geestelijk Israël is, dat bedoeld wordt. Dat dit mogelijk is komt eenvoudig hier vandaan, dat niet alles Israël is wat uit Israël is. Het vleeschelijk zaad is meer omvangrijk, dan het geestelijk zaad. De profeten echter spreken van het huis Israëls in het algemeen. God is een Behouder van Israël. En toch blijft God, strikt genomen, slechts een Zaligmaker van Israël in geestelijken zin, van de verkorenen in Israël. Als we dit verstaan kunnen we ook begrijpen, hoe het mogelijk is, dat er zoo verschillend van en tot Israël gesproken wordt. Zoo b.v. in Jes. 42:24—43:4. "Wie heeft Jakob tot eene plundering overgegeven, en Israël den roovers? Is het niet de Heere, Hij, tegen Wien wij gezondigd hebben? want zij wilden niet wandelen in Zijne wegen, en zij hoorden niet naar Zijne wet. Daarom heeft Hij over hen uitgestort de grimmigheid Zijns toorns en de macht des oorlogs; en Hij heeft ze rondom in vlam gezet, doch zij merken het niet; en Hij heeft ze in brand gestoken, doch zij nemen het niet ter harte. Maar nu, alzoo zegt de Heere, uw Schepper o Jakob! en uw Formeerder, o Israël! vrees niet, want Ik heb u verlost; Ik heb u bij uwen naam geroepen; gij zijt Mijne. Wanneer gij zult gaan door het water, Ik zal bij u zijn, en door de rivieren, zij zullen u niet overstroomen; wanneer gij door het vuur zult gaan, zult gij niet verbranden, en de vlam zal u niet aansteken. Want Ik ben de Heere uw God, de Heilige Israëls, uw Heiland: Ik heb Egypte, Moorenland en Seba gegeven tot uw losgeld in uwe plaats. Van toen af, dat gij kostelijk zijt geweest in Mijne oogen, zijt gij verheerlijkt geweest, en Ik heb u liefgehad; daarom heb Ik menschen in uwe plaats gegeven, en volken in plaats van uwe ziel". Zie ook Jesaja 63:7-10, Hosea 2:22 in verband met Rom. 9:26. Wat deze laatste plaatsen betreft, lette men er op, dat Paulus toepast op alle volken, wat Hosea profeteerde van de tien stammen. Hetgeen Gods volk niet was wordt in de nieuwe bedeeling Gods volk, iets, dat niet wil zeggen, dat de tien stammen weer aangenomen worden, maar dat de Heidenen ingaan in Israëls tente. Zooals God in de oude bedeeling een Behouder Israëls was, dat wil zeggen, strikt genomen van de geloovigen en verkorenen

in Israël, zoo wordt Hij in de nieuwe bedeeling een Behouder, en Zaligmaker aller menschen, dat wil zeggen, van de geloovigen uit alle menschen.

Welnu, naar onze overtuiging zal I Tim. 4: 10 zóó moeten worden verklaard. Men doet dan geen geweld aan de woorden, en tevens blijft men dan op de doorlopende lijn der Heilige Schrift.

Doch, nog eens zij het gezegd, als Ds. Van Baalen een betere verklaring heeft voor dezen tekst, hij biede haar slechts aan.

Principieel bezwaar zal hij toch tegen onze verklaring wel niet kunnen hebben. En bewijs voor zijne stelling ligt er in deze plaats in geen geval.

Een enkel woord nog over Rom. 2: 4, 5.

De verklaring van Van Baalen is deze: Hier wordt gesproken van een goedertierenheid Gods over verworpenen. God bewijst aan de verworpenen deze goedertierenheid met het doel, om hen tot bekeering te leiden. Dit is dan Gods geopenbaarde wil. Maar de verworpenen verzet zich tegen deze goedertierenheid en daardoor vergadert hij zich schatten des toorns. Van Baalen omschrijft deze verklaring wat meer, doch dit is toch het eigenlijke van zijn verklaring.

Wij gaan niet met hem mede.

In de eerste plaats niet, omdat het niet onze beschouwing is, dat verkiezing en verwerping verborgen dingen zijn. Wel is, geheel in het afgetrokkene voor ons verborgen wie verkoren en wie verworpen is, afgedacht nu natuurlijk van de vruchten van beiden in het leven. Maar de verkiezing en verwerping als zoodanig, de waarheid, dat God niet wil, dat alle menschen zalig worden, is niet verborgen maar geopenbaard. Toch zegt Van Baalen dit: "Want zij hadden niet uit te gaan van de

verborgen dingen, verkiezing en verwerping". Nieuwigheid en Dwaling, p. 137.

In de tweede plaats, omdat wij ook niet medegaan met Van Baalen als hij beweert, dat het Gods geopenbaarde wil is, dat alle menschen zalig worden, mits zij zich bekeeren. Natuurlijk, zouden alle menschen zich bekeeren, zij zouden zalig worden. Maar het is niet waar, dat de Schrift zou leeren, dat Gods wil is, dat alle menschen hoofd voor hoofd zalig worden en dat dit nu voorts afhangt van den wil des menschen om zich te bekeeren. Natuurlijk krijgen we zoo wel weer twee "tracks", maar de eene track is zeer beslist Arminiaansch.

Een gereformeerde verklaring is dunkt ons zeer wel mogelijk.

Er is hier sprake van de goedertierenheid Gods, die tot bekeering leidt. Dit is toch zeer zeker zaligmakende goedertierenheid. Van Gemeene Gratie is hier zeker geen sprake. Dit mag er hier wel bij opgemerkt worden. Zoo ongemerkt worden weer allerlei teksten aangehaald, die hoegenaamd geen verband houden met de leer der Gemeene Gratie en die daarom dan ook aangehaald worden, om de waarheid te bestrijden, dat de zaligmakende genade particulier is. Daarvan, van zaligmakende genade, is in onzen tekst sprake, want ze leidt tot bekeering. Er wordt ook niet gezegd, dat ze dat wil of kan, mits dit of dat, maar eenvoudig, dat ze dat doet. Ze leidt tot bekeering. Dit echter doet deze goedertierenheid alleen met de uitverkorenen. Ze leidt nooit één ander tot bekeering.

Onder de openbaring, de prediking van deze goedertierenheid, de bedeeling dezer tot bekeering leidende goedertierenheid nu, leven beiden verkorenen en verworpenen. Ook de laatsten komen dus met deze openbaring van Gods goedertierenheid over Zijn volk in aanraking. En dat met het gevolg, dat zij die goedertierenheid verachten in hunne zonde, en onbekeerlijk hart. Dat is en blijft hun schuld. Dat anderen die goedertierenheid niet verachtten was Gods genade. Maar dat de zondaar dit van nature wel doet is niet Gods schuld, maar

zijn eigen schuld. En daarom vergadert hij zich schatten des toorns.

Het is opmerkelijk, dat onze bestrijders met betrekking tot dit gewichtige punt der Gemeene Gratie theorie, — de vraag betreffende, of God in dit leven goedertieren is, gunst, genade, gratie schenkt aan beiden, verkorenen en verworpenen —, de belijdenis-schriften links laten liggen. Vergissen we ons nu niet ganschelijk, dan wordt er geen enkel stuk der belijdenis aangehaald, om dit punt te bewijzen. Wij zeggen niet, dat dit niet gepoogd is. Zeker, Van Baalen, en ook andere broeders hebben aangehaald, wat in onze belijdenis, Canones II, 5, III, IV, 8, 9, van de uitwendige roeping staat. Dat de prediking des Evangelies tot alle hoorders zonder onderscheid komt en moet komen, is dan voor Van Baalen een bewijs, dat God goedertieren is over de verworpenen.

“Ex ungue leonem!” zouden wij willen zeggen. Van Baalen wil het Arminiaansche lijntje maar vast houden! En de uitwendige roeping moet thans dienen als bewijs van Gemeene Gratie! Daarin, dat de uitwendige roeping tot allen komt, ziet Van Baalen een bewijs, dat God ook de verworpenen lief heeft.

En nu zouden we wel met Van Baalen willen redeneeren op de Gereformeerde lijn. Wij zouden tegen Van Baalen willen zeggen. Broeder, gij gelooft toch met ons, dat het eeniglijk en alleen aan de genade van onzen God ligt, dat de uitverkorenen komen tot de zaligheid? En dan zouden we u willen vragen in allen ernst: als God dan toch de verworpenen liefheeft, en die liefde in de roeping tot de zaligheid bewijst, en de zaak staat zoo, dat geen geroepene tot Hem komen kan, tenzij Hij hem trekke, welke liefde, genade, goedertierenheid of wat ge het ook wilt noemen, is dat toch van Gods zijde, die wel trekken kan maar niet trekt, en waarvan het gevolg is, dat de geroepene zwaarder oordeel ontvangt? Wij zeggen, dat we Van Baalen dit wel zouden willen vragen. Doch het zou niet baten. Hij zou zich eenvoudig op zijn dubbel-track systeem beroepen en naar het andere lijntje springen. Dat

is wel heel gemakkelijk, maar wij zeggen het nog eens: Van Baalen's ééne lijntje is Arminiaansch, het andere Gereformeerd. Maar op deze twee tracks kan geen trein loopen.

We willen er dan ook op wijzen, dat ook onze belijdenis van geen roeping tot verworpenen als zoodanig spreekt, maar eenvoudig van een roeping tot allen.

De uitwendige roeping kan eenvoudig niet alleen tot de verkorenen gebracht worden, maar wordt gebracht tot alle menschen zooals die door het evangelie worden bereikt. En natuurlijk is die roeping een ernstige roeping. Ze is een roeping tot geloof en bekeering. Zeer zeker.

Doch feit blijft, dat ook in en door die verkondiging des Evangelies God goedertieren, genadig is alleen over Zijn volk. Want het is louter door die goedertierenheid, dat de verkorenen worden geroepen.

De verworpenen leven onder die algemeene uitwendige roeping ook wel. Doch zóó, dat zij zich schatten des toorns vergaderen, waar ze de goedertierenheid Gods verachten. Dat is niet Gods schuld, maar hun eigen. Daarmede zijn we het goed eens. Doch wij meenen, dat al deze dingen beslist waren te Dordrecht in 1618-19. De gemeene gratie is hier niet in het gedrang.

Doch wij willen ook wijzen op een stuk onzer Belijdenis en wel op Vraag 10, Heid. Cat.: “Wil God zulke ongehoorzaamheid en afval ongestraft laten? Neen Hij, geenszins; maar Hij vertoort zich schrikkelijk beide over de aangeboren en werkelijke zonden, en wil die door een rechtvaardig oordeel tijdelijk en eeuwiglijk straffen, zooals Hij gesproken heeft: Vervloekt is een iegelijk, die niet blijft” etc. Wij meenen, hier hebt ge schrikkelijke toorn Gods in tijd en eeuwigheid. En een straffen ook in den tijd. Met tijdelijke straffen, in overeenstemming met de tijdelijke bedeeing. Met eeuwige straffen in overeenstemming met de eeuwigheid. En alleen Christus brengt hierin verandering. Waar blijft de gemeene gratie?

Wat eigenlijk blijft is de kwestie van regen en zonneshijn, door ons ook reeds eerder verklaard. Hierover willen we thans nog het volgende zeggen:

a. Hiermede staat het o.i. precies als met alle andere dingen. Regen en zonneshijn zijn middelen waarvan beiden, God en het schepsel zich bedienen. Natuurlijk zijn regen en zonneshijn op zich zelf beschouwd goede middelen. Openbaart God zich er in jegens menschen, zooals die hier feitelijk op aarde samen verkeerden, boozen en goeden in onderlingen samenhang, geheel afgedacht nu van eenig bijzonder doel, of ook van eenige specifieke relatie Gods tot verworpenen en goddeloozen als zoodanig, dan is dit zeker een openbaring van Gods liefde en goedheid in Zijn relatie tot het schepsel. Van een relatie tot de goddeloozen als zoodanig spreken deze teksten uit Mattheus V en Lukas VI dan ook niet. In den laatstgenoemden tekst heet het eenvoudig: "God is goedertieren over de ondankbaren en boozen". Wij hebben dat vroeger zoo verklaard, dat dit allereerst geldt van de kinderen God, die van nature ondankbaar en boos zijn en voorwerpen van Gods goedertierenheid in Christus. Ds. Ghysels werpt deze verklaring eenvoudig zóó ver weg, dat hij het niet eens de moeite waard acht er op in te gaan. We houden dat echter ook hier nog weer staande. En verzoeken Ds. Ghysels niet zoo haastig te zijn in het veroordeelen van deze verklaring. In het verband wordt in de eerste plaats het "Wee u!" uitgeroepen over de rijken en verzadigden en lachenden naar de wereld, over de goddeloozen dus, in tegenstelling met de kinderen des koninkrijks van Christus, die zalig genoemd worden. Voorts is de hoofdgedachte, dat de kinderen Gods het leven Gods in hun leven moeten openbaren daarin, dat ze hunne vijanden liefhebben. Want immers, zoo doet God ook met hen. Hij is goedertieren over hen, niet omdat zij tegenover Hem zooveel liefde openbaarden, maar in weerwil daarvan, dat ze ondankbaren en boozen zijn. Van regen en zonneshijn wordt in dit hoofdstuk dan ook niet gesproken. Zelfs is dit ook het hart van de zaak niet in Mattheus V:45, 46. De liefde waarmede God liefheeft die Hem niet liefhadden ontvangen alleen de kinderen des Koninkrijks. Zij ook alleen

kunnen die liefde openbaren, omdat ze in hunne harten uitgestort is. Zij alleen zijn kinderen des Allerhoogsten, en dat wel door die liefde waarmede God hen heeft liefgehad toen ze nog vijanden waren. Maar afgedacht nog hiervan is er toch in elke goede gave Gods, die rechtvaardigen en goddeloozen gemeen hebben in die leven waarin ze onderling samenleven, een openbaring van Gods goedertierenheid aan allen. Zooals het met Gods Woord is in zaligmakenden zin, een openbaring van Gods genade, in objectieven zin aan allen, die onder het Woord leven, zoo is ook regen en zonneshijn een openbaring van Gods goedheid in den algemeenen zin van dat woord. De vraag is echter een gansch andere, of God nu ook werkelijk in die uitwendige gaven den goddeloozen als zoodanig zegent en Zijn gunst doet smaken. Dat zal uit de H. Schrift duidelijk moeten worden.

b. In de tweede plaats moet men voorzichtig zijn met dit redeneeren over regen en zonneshijn gansch in het algemeen. Het schijnen der zon en het vallen van den regen gaat maar niet altijd door naar vaste natuur-wetten. Zoo leert het de Schrift niet. Integendeel, volgens de Schrift geeft God regen op tijd en houdt hem in. Soms zendt Hij een wegvagenden regen, dan weer een regen in den oogst, of ook een alles verpletterenden slagregen. Ook regent Hij niet altijd op elke stad of op alle stukken. Soms regent Hij hagel en vuur. Soms zendt Hij een milden regen op Zijn bezwijkende erfenis, dan weer is Hij Zijn volk een verberging tegen den regen. Zoo is er soms ook een glinsterende hitte vlak op den regen. En niet alleen was het zoo in de oude bedeeeling, maar zoo is het nog. Vraag dit aan den landman. Deze weet u ook te zeggen wat verschil dit alles maakt op de onderscheidene gewassen en daarmede voor mensch en dier en de samenleving. De regen maakt groot en doet bloeien, doch doodt ook in den meest letterlijken zin des woords. Er gaat een veelsoortige werking van den regen uit, ten goede of ten kwade, allereerst op de plantenwereld, en voorts ook op het leven van mensch en beest, en op den aardbodem. Maar wellicht nog meer dan van den regen gaat er zulk een verschillende invloed uit van den zonneshijn op het gansche rijk der schepselen. De zon

is liefelijk, en beeld van Christus' gerechtigheid, maar zij steekt ook en verzenget, en dan is zij beeld van verdrukking en vervolging. Wat levensgeest en levenskracht heeft wordt door de zon gekleurd en geglansd, maar wat zwak en stervende is, verkwijnt onder hare verzengende stralen. Zij zuivert de lucht, maar doet ook allerlei vergiftige dampen opstijgen. Op zieken en kranken heeft zij een onderscheiden invloed en werking, naar den aard van de ongesteldheid, den tijd van het jaar of den dag, de beschutting van glas, wind, kleeft, etc. In het kort, regen en zonneshijn, en zoo ook alles wat er mede in verband staat, hebben een zeer onderscheiden werking en invloed, werken in deze bedeeing zeer antithetisch. En onder dit alles leven boozen en goeden, rechtvaardigen en onrechtvaardigen. En daarom gaat het dan ook niet aan om maar even van dit alles te spreken als gemeene gratie. De vraag is eenvoudig wat God met dit alles doet, ten opzichte van rechtvaardigen en goddeloozen onderscheidenlijk, van verkorenen en verworpenen. Want ze zijn alle middelen, zeker door het schepsel gebruikt, maar ook door God, en waardoor Hij Zijn raad uitwerkt.

c. Zoo komen we ten slotte dan ook voor de derde vraag te staan, n.l. of God al deze dingen ook voor den goddelooze, den verworpene in zijn tijdelijk, historisch bestaan ten zegen doet zijn, of Hij door deze dingen, regen en zonneshijn, have en huis en geld en goed, gave en talent, nu ook werkelijk genade schenkt, gunst, goedertierenheid, aan den vijand van Hem en van Zijn zaak op aarde. Of geeft de Schrift daar ganschelijk geen antwoord op? Ons dunkt wel zeer duidelijk. Daarvoor hebben we verwezen naar Psalm 73 en Psalm 92. In den eersten psalm tuurt Asaf zich eerst blind op het geheel der dingen in deze wereld, en ziet hij geen onderscheid tusschen den rechtvaardige en den goddelooze. Neen, nog erger, hij ziet, dat het den goddelooze welgaat, dat hij in zijn boosheid bloeit en van geen jammer weet, terwijl de rechtvaardige gestort wordt in lijden en ellende. Maar als hij in Gods heiligdommen ingaat ziet hij dezelfde dingen gansch anders. Voor den goddelooze zijn de weelde en het genot gladde plaatsen. waarop hij door God gezet wordt, en waarop hij

zich haast naar de verwoesting. Te worden vetgemest voor den dag der slachting is toch zeker geen genade. En in Psalm 92 wordt dit nog even sterker uitgedrukt, want daar heet het uitdrukkelijk, dat God den goddelooze doet bloeien opdat hij tot in der eeuwigheid verdelgd zou worden. Welnu, daarom is het dan ook onze overtuiging, dat we niet naar twee lijnen, of liever twee geheel elkander uitsluitende gedachten moeten zoeken in de H. S., om dan die twee maar in onverzoenlijken strijd te laten staan, maar juist geheel de Schrift moeten laten spreken in onderlingen samenhang. En dan leert de Schrift:

1. Dat God den goddelooze haat, dat Zijne ziel een gruwel van hem heeft, dat Zijn toorn op hem blijft, dat Hij Zijn vloek in zijn huis doet wonen, dat Hij hem wederstaat en zeer grimmig op hem is.

2. Dat er in deze tijdelijke bedeeing zeker wel in goede gaven een openbaring is van Gods goedheid en goedertierenheid aan al zijne schepselen, waaronder ook de goddelooze leeft.

3. Dat God echter ook in deze dingen onderscheidenlijk werkt met betrekking tot rechtvaardigen en goddeloozen, verkorenen en verworpenen. Ook als goddelooze levend temidden van Gods goede gaven, wordt er niets van weggenomen, dat Gods toorn en vloek op hem rust en zelfs in zijn huis woont. Wat ook gemeen zij, Gods genade nooit.

Wat eindelijk nog te zeggen van den rijken jongeling, dien Jezus aanzag en beminde? We zouden het niet der moeite waard achten, om hier een speciaal woord aan te wijden, ware het niet, dat deze plaats zoo dikwijls wordt aangehaald als een bewijs voor gemeene gratie. En toch zit er zulk bewijs zeker in deze plaats ganschelijk niet. In de eerste plaats omdat er niets gemeens is in dit voorval. Het betreft een enkelen jongeling. Hoe de Heiland kon donderen tegen de goddeloozen als zoodanig moogt ge lezen in Mattheus 23. Velerlei verklaring kan dan ook gegeven worden van dit beminnen van den Heiland in betrekking tot den rijken jongeling. In de eerste plaats laat het zich verklaren, dat de Heiland, zelf uit Israël naar het vleesch, dezen Israëliet, die naar het uit-

wendige in de paden des verbonds had gewandeld, als zoodanig beminde. Maar het wil ons altijd nog voorkomen, dat er wel degelijk een andere verklaring mogelijk is van dezen rijken jongeling. Allereerst dienen we niet te vergeten, dat deze jongeling, niet om te verzoeken, maar in allen ernst der ziel tot Jezus komt met de vraag om het eeuwige leven op de lippen en in het hart. In de tweede plaats gaat de jongeling op dat oogenblik wel niet in het koninkrijk der hemelen in, maar gaat hij toch *bedroefd* weg. In de derde plaats geeft Jezus een verklaring van dit geval als Hij eerst tegen Zijne jongeren zegt, dat het bezwaarlijk, moeilijk is voor een rijke om in te gaan in het Koninkrijk der hemelen. Zoo moeilijk, dat het lichter is voor een kemel om te gaan door het oog van een naald. Maar als de discipelen hierover verbaasd staan, zegt de Heiland, dat wat niet bij de menschen mogelijk is, toch wel mogelijk bij God is. Als we dit alles in verband met elkander nemen, en we lezen dan nog eens weer, dat Jezus dezen jongeling beminde, zijn we geneigd, om die verklaring als de onze te nemen, die wil, dat deze jongeling later teruggekeerd is, en het eeuwige leven, waarom hij vroeg, deelachtig geworden is, door het wonder van Gods genade. De kemel ging dan door het oog van den naald, en niet onmogelijk is het, dat we dezen jongeling later weervinden in een Joseph van Arimathea. In elk geval, eenig bewijs voor een gemeene gratie over verworpenen is er hier zeker niet.

We hebben naar het ons voorkomt, dit eerste deel van ons werk afgedaan. Het kan ons zeker niet meer voor de voeten geworpen worden, dat we geen bewijs hebben aangehaald, voor onze beschouwing, dat God den verworpene, historisch bestaande als goddelooze en vijand Gods, niet gunstig gezind is, maar dat Hij hem haat. Een ieder mag oordeelen over de kracht van onze bewijsvoering uit de Schrift, in vergelijking met dat der broeders, die ons tegenstaan. Wij voor ons besluiten met de bewering, dat de Schrift geene gemeene genade Gods leert over goddeloozen en rechtvaardigen beiden. Ze hebben alle dingen in dit leven gemeen, behalve genade.

III

GOED DOEN VAN NATURE?

Dit is de tweede vraag, die ons bezig moet houden.

Wij zullen ook hier eerst weer onze tegenstanders laten spreken, zien welke bewijzen ze hebben voor hunne stelling, dat de mensch van nature nog goed kan doen, en eindelijk onze eigen beschouwing, met bewijs uit Schrift en belijdenis er bij, neerschrijven.

Allereerst dan maar weer de beschouwing van Ds. Van Baalen.

De voorstelling van dezen broeder is niet, dat de onherboren zondaar nog allerlei goed hetwelk hem voorkomt, uit zichzelf zou kunnen willen en verkiezen, of niet willen en verkiezen. Neen. Van Baalen leert met nadruk, dat de mensch zonder wederbarende genade, tot het zedelijk goede bekwaam is, *doordat God hem er toe dwingt*.

Dit is Van Baalen's stelling.

Laat ons hem dit zelf laten zeggen:

“De menschelijke natuur is geheel verdorven.

“Toch doet de onwedergeboren mensch goed, in den zin van burgerlijke gerechtigheid.

“Soms neemt dat goede, als zedelijk goed, voor ons oog zulke verhoudingen aan, dat wij geneigd zouden zijn te zeggen: De man, die dat deed, is stellig niet ‘onbekwaam tot eenig goed en geneigd tot alle kwaad’. En toch moeten we aan deze Gereformeerde belijdenis vasthouden ook in het geval van dien goetdoenden mensch.

“Hoe kan dit? Er zijn verschillende soorten van ‘goed’.

“Men kan goed doen, omdat men moet, krachtens een in de natuur ingeplant instinct. Zoo doet het dier goed, waar het zich beweegt naar de ordinantie of levenswet, door God voor dat dier geschapen.

“Zoo doet ook de mensch menigmaal goed. Hij moet. Zijn natuur dwingt hem. Dat wil zeggen, God dwingt hem. Maar in zulk goetdoen is geen verdienste.

“Doch mogen wij wel van *zedelijk goed* spreken bij den onwedergeborene?

“Jawel. Want God heeft allerlei wet voor den mensch vastgelegd. Niet alleen een bestaanswet, zooals in het geval van het dier, doch ook een zedewet.

“Handelt de mensch nu naar die zedewet Gods, dan is zijn daad dus in zooverre goed. Zij komt overeen met Gods ordinantie.

“Doch de mensch deed dat dan uit allerlei bijoogmerken, uit schaamte, vrees voor straf, bevordering zijner gezondheid.

“Hij deed het niet ter eere Gods, niet uit het geloof.

“Dat kon hij zelfs niet doen. Immers is hij, en blijft hij ‘dood in zonden en misdaden’ totdat en tenzij God hem wederbaart.

“Dat goede is dus wel positief goed, in zooverre het naar den regel der wet Gods is. Daarom noemen we het ook goed, of burgerlijke gerechtigheid.

“Maar het is niet volkomen goed. Daarom verdient het niets.

“Nog in een ander opzicht verdient het goede, dat de natuurlijke mensch verricht, niets.

“Indien wij vragen: Hoe kon de natuur des menschen iets goed doen? Is zij dan niet geheel verdorven? dan is het antwoord: Zeer zeker. Maar God werkte in die zondige natuur, zoo dat zij het goede voortbracht.

“Dat wil niet zeggen, dat God die natuur verandert. Hij maakt haar niet beter. Maar Hij dwingt haar in een eenigszins andere richting dan die waarin zij zelf wil gaan.

“Daarom komt zij niet uit waar zij zelf wil aanlanden, n.l. bij eene volkomen doorwerking van en uitbarsting in het

volledig kwaad. Maar zoowat tusschen beide, volkomen goed en volkomen kwaad, in.

“Dit tusschenbeide treden Gods nu noemen wij een handeling Zijner Gemeene Gratie (tusschen haakjes ‘gratie’, opdat we toch niet zouden denken, dat dit een en dezelfde zaak is, die wij ‘genade’ noemen in de heilsorde).

“Wat er dus nog goeds gedaan wordt door den zondaar komt van God.

“Maar dat het nog zondig blijft, dat is het werk van den zondaar, die heel wat meer van noode zou hebben dan ‘stuitende gratie’ ten einde te doen wat in de oogen van een heilig God aannemelijk zou kunnen heeten”. Nieuwigheid en Dwaling, pp. 36, 37.

Wat later, p. 74 a.w. schrijft Van Baalen:

“De algemeene genade doet niets van dit alles. Nimmer stelt zij den zondaar in staat het *voor God* goede te doen. Nooit laat zij den mensch eenig *geestelijk* goed verrichten. Immers zij verandert niets in de natuur des menschen. Alleen dwingt zij den mensch, om tegen zijn wil in, en niet ter eere Gods, nog in vele opzichten naar de wet Gods te handelen. Hoe zouden dan die op zichzelf wel goede daden (goed, wijl naar Gods wet) geestelijk goed kunnen zijn, waar ze uit een verkeerd motief voortkwamen? De uiting dier daden moge goed zijn, het motief bederft alles. Vandaar, dat de mensch, tenzij zaligmakende, hartvernieuwende genade tusschenbeide treedt, ook het licht der natuur in ongerechtigheid ten onder houdt”.

Wij besluiten dus dat Van Baalen's leer is: a. Dat de natuurlijke mensch uitzichzelf gansch geen goed kan doen of doet. Hij is dood in zonden en misdaden. b. Dat God hem echter dwingt, tegen zijn wil in, om het goede te doen. c. Dit goede is dan geen geestelijk, maar wel zedelijk goed.

Als bewijzen voor deze stelling heeft de schrijver het volgende:

Gen. 1:28: “En God zegende hen, en God zeide tot hen: Weest vruchtbaar en vermenigvuldigt, en vervult de aarde, en onderwerpt haar, en hebt heerschappij” etc. Het bewijs schuilt dan hierin, dat de mensch dit goede scheppingsgebod nog altijd opvolgt.

Spreuken 8:15: “Door Mij regeeren de koningen, en de vorsten stellen gerechtigheid. Door Mij heerschen de heerschers en de prinsen, al de rechters der aarde”.

I Sam. 10:24: “Toen zeide Samuel tot het gansche volk: Ziet gij dien de Heere verkoren heeft? want gelijk hij is er niemand onder het gansche volk”.

I Kon. 5:18: “En de bouwlieden van Salomo, en de bouwlieden van Hiram en de Giblieten behieuwen ze, en bereiden het hout toe, en de steenen, om dat huis te bouwen”.

Spreuken 6:6 e.v. vergeleken met Spreuken 10:5: “Ga tot de mier gij luiaard! Zie hare wegen en wordt wijs. Dewelke geen overste, ambtman, noch heerscher hebbende, haar brood bereidt in den zomer, hare spijs vergadert in den oogst. Hoe lang zult gij luiaard nederliggen? wanneer zult gij van uwen slaap opstaan? Die in den zomer vergadert is een verstandig zoon; maar die in den oogst vast slaapt, is een zoon, die beschaamd maakt”.

Lukas 16:18: “En de heer prees den onrechtvaardigen rentmeester, omdat hij voorzichtiglijk gedaan had; want de kinderen der wereld zijn voorzigtiger dan de kinderen des lichts, in hun geslacht”.

Gen. 2:24 en I Cor. 7:14: “Daarom zal de man zijn vader en zijne moeder verlaten en zijn vrouw aankleven; en zij zullen tot één vleesch zijn. Want de ongeloovige man is geheiligd door de vrouw, en de ongeloovige vrouw is geheiligd door den man; want anders waren uwe kinderen onrein, maar nu zijn zij heilig”.

Mattheus 7:7-11: “Bidt en u zal gegeven worden. Want een eigenlijk die bidt, die ontvangt. Of wat mensch is er onder u, zoo zijn zoon hem zou bidden om brood, die hem een steen zal geven? En zoo hij hem om een visch zou bidden, die hem een slang zal geven? Indien dan gij, die boos zijt, weet uwen kinderen goede gaven te geven, hoeveel te

meer zal uw Vader, die in de hemelen is, goede gaven geven dengenen, die ze van Hem bidden?

Rom. 13:3, 4: “Want de oversten zijn niet tot vreeze den goeden werken maar den kwaden. Wilt gij nu de macht niet vreezen, doe het goede, en gij zult lof van haar hebben; want zij is Gods dienaar, u ten goede. Maar indien gij kwaad doet, zoo vreest; want zij draagt het zwaard niet tevergeefs; want zij is Gods dienaar, een wreekster tot straf dengene, die kwaad doet”.

I Tim. 2:2, 3: “Ik vermaan dan voor alle dingen, dat gedaan worden smeekingen, gebeden, voorbiddingen, dankzeggingen, voor alle menschen, voor koningen en allen die in hoogheid zijn; opdat wij een gerust en stil leven leiden mogen in alle Godzaligheid en eerbaarheid”.

Titus 3:1: “Vermaan hen, dat zij aan de overheden en machten onderdanig zijn, dat zij hun gehoorzaam zijn, dat zij tot alle goed werk bereid zijn”.

Gen. 12:3: “En Ik zal zegenen die u zegenen, en vervloeken die u vervloekt; en in u zullen alle geslachten des aardrijks gezegend worden”.

II Kon. 10:30, 31, 32: “De Heere dan zeide tot Jehu: Daarom dat gij wel gedaan hebt, doende wat recht is in Mijne oogen, en hebt aan het huis van Achab gedaan naar alles wat in Mijn hart was, zullen uwe zonen tot het vierde gelid op den troon zitten. Maar Jehu nam niet waar te wandelen in de wet des Heeren, des Gods van Israël, met zijn gansche hart; hij week niet van de zonden van Jerobeam, die Israël zondigen deed. In die dagen begon de Heere Israël af te korten.

En uit de belijdenis heeft Ds. Van Baalen het volgende:

Art 14 Belijdenis: “En in alle zijne wegen goddeloos, verkeerd en verdorven geworden zijnde, heeft hij verloren alle zijne uitnemende gaven, die hij van God ontvangen had, en heeft niets overig behouden dan kleine overblijfselen daarvan, dewelke genoegzaam zijn om den mensch alle schuld te benemen; overmits al het licht, dat in ons is, in duisternis veranderd is”.

Canones III, IV, 4: "Weliswaar, dat na den val in den mensch enig licht der natuur nog overgebleven is. waardoor hij behoudt eenige kennis van God, van de natuurlijke dingen, van het onderscheid tusschen hetgeen betamelijk en onbetamelijk is, en ook betoont eenige betrachtting tot de deugd en uiterlijke tucht. Maar zoover is het vandaar, dat de mensch door dit licht der natuur zoude kunnen komen tot de zaligmakende kennis Gods, en zich tot Hem bekeeren, dat hij ook in natuurlijke en burgerlijke zaken dit licht niet recht gebruikt; ja, veel meer datzelfde, hoedanig het ook zij op verscheidene wijze geheel bezoedelt en in ongerechtigheid ten onder houdt; en dewijl hij dit doet, zoo wordt hem alle verontschuldiging voor God benomen".

Art. 15 Belijdenis: "Deze genade is God aan niemand schuldig. . . . Voorts van diegenen, die hun geloof uiterlijk belijden *en hun leven beteren*, moet men naar het voorbeeld der Apostelen het beste oordeelen en spreken; want het binnenste des harten is ons onbekend" etc.

Wij meenen al het bewijs, dat Van Baalen aanvoert hier getrouwelijk te hebben weergegeven. En wel begrepen, dit alles moet dienen ten bewijze, dat God den natuurlijke mensch dwingt tot goede daden, en dat dit dan ook zedelijk goed is.

Ook Dr. Y. P. De Jong heeft over deze kwestie geschreven. We hebben getracht, om in het schrijven van dezen broeder eenigszins bepaalde lijnen te vinden, zoodat we in enkele zinnen zouden kunnen weergeven in welke punten hij van ons verschilt. Dit is ons echter niet mogen gelukken. We hebben ons afgevraagd: Leert Dr. De Jong ook, dat de natuurlijke mensch het zedelijk goede kan doen? Leert hij ook, dat God hem daartoe dwingt? Wat is burgerlijke gerechtigheid, zedelijk goed, of zonde voor God? En wat is die "betrachting tot de deugd en uiterlijke tucht? Wat verstaat Dr. De Jong eigenlijk door de totale verdorvenheid? Een belijnd antwoord is de broeder ons nog schuldig. Als hij een derde richting vertegen-

woordigt, onderscheiden van Van Baalen en ook van ons, dan blijft hij zeker in gebreke aan te duiden waarheen die richting ons voert. Het is nog niet gebleken, dat het werkelijk een richting is. En het wil ons voorkomen dat Dr. De Jong "speelruimte" krijgt voor de werking van Gods Algemeene Genade, doordat hij zich beide, in betrekking tot de totale verdorvenheid en tot de burgerlijke gerechtigheid, zeer vaag uitdrukt. Enkele zinsneden ten bewijze:

"Wat is de Gereformeerde leer van des menschen onmacht ten goede? Dan moet het antwoord zijn: Dat de mensch van nature geestelijk dood is. Dat hij mist de ware liefde tot God en zijnen naaste. Dat die ware liefde dus bij den mensch van nature nooit het motiveerend beginsel van zijn leven is, waardoor hij in zijn denken, spreken en handelen bepaald en geleid wordt". (Wij teekenen aan: Zeer zwak en negatief uitgedrukt. Beide Schrift en belijdenis spreken veel sterker. Niet, dat hij de ware liefde mist, maar dat hij God en den naaste haat, een vijand Gods is, vijandschap bedenkt; dat hij in al zijn wegen verkeerd, goddeloos, bedorven is, dat is de taal van Schrift en belijdenis. Als Dr. De Jong deze taal wil overnemen valt er veel van zijn "speelruimte" weg).

"Verder sluit deze totale verdorvenheid in, dat de zondaar geen geestelijk goed kan verrichten, en zich feitelijk in heel zijn leven laat leiden door neigingen en begeerten, die zich richten op een lager goed dan God, en die hun doel vooral vinden in den mensch. De Schrift zegt uitdrukkelijk: "Want de menschen zullen zijn liefhebbers van zichzelf". (We hebben tegen deze taal dezelfde bezwaren. "Geestelijk goed" is taal van den schrijver. Onze belijdenis leert ook, dat de mensch *ganschelijk onbekwaam is tot enig goed en geneigd tot alle kwaad*. Voorts leeren Schrift en belijdenis, dat de natuurlijke mensch niet een lager goed zoekt, maar de zonde. Ook hier valt de "speelruimte" weg als de schrijver de taal van Schrift en belijdenis wil gebruiken).

"Vervolgens wordt met deze totale onmacht beleden, dat er bij den zondaar altijd ter laatst instantie vijandschap tegen God is. Wij gelooven de Schrift wanneer deze zegt, "dat het bedenken des vleesches vijandschap tegen God is, etc." (De-

zelfde aanmerking. Het "ter laatste instantie" is noch taal der Schrift, noch van belijdenis. Dit moet vervallen. En dan vervalt de "speelruimte" ook).

Zoo spreekt Van Baalen niet. Deze is duidelijk en belijnd. Men kan zich tegenover hem stellen. Dat kan men met Dr. De Jong eigenlijk niet. Hij is zwak, zeer vaag en krijgt speelruimte.

Van het z.g. goede, waarvan Dr. De Jong dan verder spreekt, geldt hetzelfde. Enkele bewijzen:

"Deze totale verdorvenheid sluit echter niet in zich, dat ieder mensch zoo slecht is als hij maar worden kan. Hij kan van kwaad tot erger gaan. Ook wordt met deze leer niet beleden, dat de zondaar geen kennis van Gods wil in zijne conscientie omdraagt.

"Ook sluit deze leer der totale onmacht niet in, dat de zondaar beroofd is van eigenschappen, die den mensch aangenaam zijn, en die, naar menschenlijke maatstaf, bepaald nuttig zijn.

"En ook wordt met het belijden van des menschen totale verdorvenheid niet beweerd, dat al de vormen der zonde in iederen zondaar tot openbaring komen. Dit kan reeds niet, omdat de eene zonde de andere soms uitsluit, zooals b.v. gierigheid en verkwisting".

En dan wat verder:

"De mensch is niet gelijk geworden aan een gevallen engel, en de aarde, hoewel vervloekt, geen hel; maar na den Zondvloed een terrein waarop leven en dood, zonde en genade, Christus en Satan, met elkander in deze bedeeling om de overhand worstelen". (Het slordige Nederlandsch is van den schrijver zelf).

En nog wat verder:

"Dat deze tusschentoestand kwam in te treden; de mensch geen gevallen engel en de aarde geen helsche toestand werd (het slordige Nederlandsch is van den schrijver) dat is vrucht van Gods lankmoedigheid, van Zijn sparende goedheid, van Zijne Algemeene Genade".

Dit laatste schijnt te leeren, dat zonder algemeene genade

de mensch zou zijn veranderd in een gevallen engel en de aarde in een toestand, en dan een helsche. Of de schrijver dit werkelijk meent zouden we zóó maar niet durven zeggen. Doch hij zegt het letterlijk.

In de volgende paragraaf vat Dr. De Jong dan samen wat hij hierboven getracht heeft duidelijk te maken:

"Gevolg werd dat er, noem het maar een soort tusschentoestand (de schrijver schijnt er dus niet veel om te geven hoe ge dit alles noemt) intrad. Een toestand, die menschenlijke geschiedenis mogelijk maakt; en waarin God Zich nog zoover en zooveel met den mensch inlaat, dat de zonde niet in den vollen, eeuwigen dood hier uitbreekt; de mensch niet geheel verwildert, er nog een zekere liefde tot de waarheid en een algemeen rechtsbesef levendig gehouden wordt; de uiterlijke deugd nog verkozen wordt boven de ondeugd, en zodoende de menschenlijke samenleving niet opgelost wordt, maar integendeel zelfs kunsten en wetenschappen kunnen opkomen en bloeien". Christian Journal, Donderdag 6 Maart, 1924.

Wij durven het niet aan om uit dit alles iets bepaalds te concludeeren met betrekking tot des schrijvers beschouwing over den natuurlijken mensch. Leert ook Dr. De Jong, dat de natuurlijke mensch nog het zedelijk goed doet, al doet hij ook geen geestelijk goed? Zoo ja; wat is dan de onderscheiding tusschen dit tweeterlei goed? En hoe komt het, dat de natuurlijke mensch dit doet? Zijn dit de kleine overblijfselen? Of komt dit alles er van buiten af weer bij, schoon de mensch uitzichzelf geen goed kan doen? Wij laten het dan ook maar liefst zoo staan als de schrijver het heeft gezegd. Van eenig bewijs uit Schrift en belijdenis, behalve het aangehaalde voorbeeld van de barmhartigheid van Farao's dochter en den beminden rijken jongeling, is des schrijvers produkt geheel vrij.

Ds. Keegstra heeft over dit punt niet veel. Hij spreekt er

van, dat er bij den natuurlijken mensch nog schaamte is, en hoe we dit dan moeten verklaren van uit ons standpunt. Maar een bepaalde beschouwing ontwikkelt hij niet. Het blijft bij eenige opmerkingen.

Dr. Beets gaat dit punt ook feitelijk stilzwijgend voorbij. Wij hebben althans niets kunnen vinden, behalve wat hij aanhaalt van Prof. Kuizenga. Deze redeneert echter niet uit de Schrift of uit de Belijdenis, maar uit hetgeen hij meent waar te nemen in het werkelijke leven. Hij verstaat het niet, hoe er nog wetenschappen zouden kunnen zijn, als de natuurlijke mensch nu werkelijk niets goeds meer zou kunnen doen. We hebben natuurlijk gansch geen lust om hierop in te gaan. In de eerste plaats raakt het de kwestie niet. In de tweede plaats zullen we uit het Woord Gods moeten redeneeren. En in de derde plaats is het ook beneden ons, om iemand te woord te staan, die zich niet schaamt zijn hart te luchten in straattaal als "hard-boiled".

We hebben dus feitelijk met de beschouwing van Ds. Van Baalen te doen.

Zijn leer is, dat God den natuurlijken mensch dwingt tot de goede daad, en dat deze op die wijze toch nog het zedelijk goede kan verrichten.

Deze beschouwing keert telkens bij hem weer. Een andere beschouwing biedt hij ons nergens. Van Baalen heeft hier zijn meester overtroffen. Kuyper heeft geworsteld om aan de consequentie van het beginsel zijner gemeene gratie leer te ontkomen. Die consequentie is eenvoudig determinisme en fatalisme. Wel moet Kuyper daar ook komen. En soms is hij er ook. Maar hij spreekt toch nog liever van het wonder van Gods algemeene genade terstond na den val, waardoor de mensch weer tot in zijn genegenheden verbeterd en in staat gesteld wordt om het goede te willen en te doen. Doch bij Van Baalen is dit anders. Hij verstout zich en zegt: "God

dwingt den zondaar, tegen diens wil in, tot het zedelijk goede, en ofschoon dat nu natuurlijk des zondaars eigen daad niet is, maar Gods daad, desnietteenstaande beweert ik, dat de zondaar buiten de wederbarende genade om, het zedelijk goede verricht; en eigenlijk weten D. en H. zulks ook wel, maar zij willen het niet erkennen. Dat is hunne zonde".

Ons antwoord is. Wij zeggen het Van Baalen niet na, dat God den natuurlijken mensch dwingt om het zedelijk goede te doen, zelfs tegen zijn eigen wil in. En onze bezwaren tegen zulk een voorstelling zijn tweërlei: 1. Zulk een afgedwongene daad is niet zedelijk goed, juist omdat ze afgedwongen is en tegen den wil in gaat. En 2. Zulk een daad is zelfs geen daad des zondaars, maar een daad Gods. Als daad Gods is zulk een daad natuurlijk wel goed, doch zij is in geen enkel opzicht een zedelijk goede daad des zondaars.

Voor ons blijft zulk een leer fatalisme en determinisme.

Zelfs geeft Van Baalen dit zelf toe. Hij oordeelt er precies zoo over als wij. Ook hij verstaat zeer wel, dat als God den mensch dwingt tot zekere daden, dit eenvoudig fatalisme is. Luister slechts:

"Neen, het is geen genade, dat die Romein zeide: Ik kruisig u, en niemand heeft dat ooit beweerd. Evenmin was het de daad Gods, dat die heiden zeide: Ik kruisig u. En het gaat over de daad Gods, immers over de genade. Maar wel was het genade, dat die heiden beter wist. Dat was geen zaligmakende genade, maar het was een gunste Gods, dat die heiden beter wist en beter had kunnen handelen. *Wie dit ontkeent vervalt in een fatalisme, of wil men een determinisme, dat ongereformeerd is; dan dwingt God den mensch tot zondigen*". (Wij cursiveeren).

Hier zegt Van Baalen, en dat zeer terecht, dat, wanneer God den mensch dwingt tot zondigen, zulks fatalisme of determinisme is, en dus ongereformeerd. Welnu, hetzelfde geldt eveneens van een dwingen tot het goede. Wij houden

vol, als God den mensch dwingt, tegen zijn wil in, tot het goede, dan is dit fatalisme, of determinisme, hetwelk ongereformeerd is. Wees volmaakt vrij in het kiezen van een naam voor zulk doen, — fatalisme of determinisme, dat ongereformeerd is, blijft het.

Nu versta men ons niet verkeerd. Wij beweren niet, dat Kuyper en Van Baalen dit determinisme willen. Wij willen zelfs liefst denken, dat Van Baalen deze dingen geheel ter goeder trouw heeft geschreven en dat hij zichzelf metterdaad niet verstaat. Doch dat doet aan het feit niet af of toe. Zijn voorstelling, zijn leer is fatalistisch, of deterministisch. Theologisch is dit niet-gereformeerd en filosofisch ongereformeerd. Doch men zal moeten kiezen. Wij zien slechts drie mogelijkheden. In de eerste plaats kan men de richting van Pelagius kiezen en aannemen, dat de natuurlijke mensch niet geheel bedorven is en niet onbekwaam is tot eenig goed en geneigd tot alle kwaad. Dan heeft men natuurlijk een grond voor de stelling, dat hij nog zedelijk goed kan doen. Men zegge dit dan ook slechts, dan weet ten minste ieder waar men heen wil. In de tweede plaats kan men met Van Baalen meegaan en zeggen, dat God den van nature ganschelijk bedorven mensch dwingt tot het goede, ook tegen zijn wil in. Ook dit is zeer duidelijk. Dan weet ook een ieder, wat men wil. Dan vernietigt men eenvoudig in dit opzicht de zedelijke natuur van den natuurlijke mensch. Dan is men metterdaad determinist. En eindelijk kan men vasthouden, dat de natuurlijke mensch geheel bedorven is, ganschelijk onbekwaam tot eenige zedelijk of geestelijk goede daad. Dat is ook duidelijk. Dan staat men op het standpunt der Schrift en der belijdenis, zooals duidelijk mag worden uit het volgende.

En dan willen we er allereerst op wijzen, dat in geen der plaatsen, die uit de H. Schrift door Van Baalen zijn aangehaald, ook maar eeing direkt bewijs is voor de stelling, dat de natuurlijke mensch een zedelijk goede daad verrichtte, noch minder, dat God tot die zedelijk goede daad hem dwong. Van Baalen trekt eenvoudig zijn conclusies. Hij moet het er

zelf inleggen, als hij uit de verschillende Schriftuurplaatsen aanhaalt, dat Saul, Jehu, de onrechtvaardige rentmeester etc. zedelijk goede daden verrichtten in hetgeen ze deden. Nergens leert de H. Schrift dit uitdrukkelijk. Maar plaats daartegenover nu eens, wat de Schrift wel uitdrukkelijk leert. En het verschil springt in het oog. Luister slechts.

Ps. 14:1-3: “De dwaas zegt in zijn hart: Er is geen God. Zij verderven het; zij maken het gruwelijk met hun werk; er is niemand, die goed doet. De Heere heeft uit den hemel nedergezien op de menschenkinderen, om te zien, of iemand verstandig ware, die God zocht. Zij zijn allen afgeweken; te zamen zijn zij stinkende geworden; er is niemand, die goed doet, ook niet één.

Rom. 5:9-18: “Wat dan? Zijn wij uitnemender? Ganschelijk niet; want wij hebben tevoren beschuldigd beiden Joden en Grieken, dat zij allen onder de zonde zijn. Gelijk geschreven is: Er is niemand rechtvaardig, ook niet één. Er is niemand, die verstandig is, er is niemand, die God zoekt. Allen zijn zij afgeweken, te zamen zijn zij onnut geworden; er is niemand, die goed doet, er is ook niet tot één toe. Hunne keel is een geopend graf; met hunne tongen plegen zij bedrog; slangenvenijs is onder hunne lippen; Welker mond vol is van vervloeking en bitterheid. Hunne voeten zijn snel om bloed te vergieten; vernieling en ellendigheid is in hunne wegen en den weg des vredes hebben zij niet gekend. Er is geen vreeze Gods voor hunne oogen”.

Rom. 8:5-8: “Want die naar het vleesch zijn, bedenken, dat des vleesches is; maar die naar den Geest zijn bedenken, dat des Geestes is. Want het bedenken des vleesches is de dood, maar het bedenken des Geestes is het leven en vrede. Daarom, dat het bedenken des vleesches vijandschap is tegen God; want het onderwerpt zich der wet Gods niet, want het kan ook niet. En die in het vleesch zijn kunnen Gode niet behagen”.

Rom. 14:23: “En al wat uit het geloof niet is, dat is zonde”.

Ef. II:2, 3: “In welke gij eertijds gewandeld hebt naar de eeuw dezer wereld, naar den overste van de macht der lucht, van den geest, die nu werkt in de kinderen der ongehoorzaam-

heid; onder dewelke ook wij allen eertijds verkeerd hebben in de begeerlijkheden onzes vleesches, doende den wil des vleesches en der gedachten; en wij waren van nature kinderen des toorns gelijk ook de anderen”.

Ef. 4:17-19: “Ik zeg dan dit en betuig het in den Heere, dat gij niet meer wandelt, gelijk als de andere Heidenen wandelen in de ijdelheid huns gemoeds, verduisterd in het verstand, vervreemd zijnde van het leven Gods, door de onwetendheid, die in hen is, door de verharding huns harten; welke ongevoelig geworden zijnde, zichzelf hebben overgegeven tot ontuchtigheid, om alle onreinigheid gieriglijk te bedrijven”.

Tit. 3:3: “Want ook wij waren eertijds onwijs, ongehoorzaam, dwalende, menigerlei begeerlijkheden en wellusten dienende, in boosheid en nijdigheid levende, hatelijk zijnde en elkander hatende”.

Jak. 3:11: “Welt ook een fontein uit een zelfde ader het zoet en het bitter? Kan ook, mijne broeders, een vijgeboom olijven voortbrengen, of een wijnstok vijgen? Alzoo *kan* geene fontein zout en zoet water voortbrengen”.

I Petr. 4:3: “Want het is ons genoeg, dat we den voorgaanden tijd des levens der Heidenen wil volbracht hebben, en gewandeld hebben in ontuchtigheden, begeerlijkheden, wijnzuiperijen, brasserijen, drinkerijen, en gruwelijke afgoderijen”.

Rom. I:28-31: “En gelijk het hun niet goed gedacht heeft God in erkentenis te houden, zoo heeft God hen overgegeven in een verkeerden zin, om te doen dingen, die niet betamen; vervuld zijnde met alle ongerechtigheid, hoererij, boosheid, gierigheid, kwaadheid, vol van nijdigheid, moord, twist, bedrog, kwaadaardigheid, oorblazers, achterklappers, haters Gods, smaders, hoovaardigen, laatdunkenden, vindere van kwade dingen, den ouderen ongehoorzaam, onverstandigen, verbondbrekers, zonder natuurlijke liefde, onverzoenlijken, onbarmhartigen”.

Dit alles spreekt in allersterkste bewoordingen tegen, wat Van Baalen leert in betrekking tot het zedelijk goed van den

natuurlijken mensch en het dwingen Gods daartoe. Vloekt ook tegen de onderscheiding die Dr. De Jong tracht te maken, althans als hij bedoelt te leeren, dat er in zedelijken zin van tweëerlei goed sprake is. Van dit alles weet de Schrift letterlijk niets.

En de belijdenis?

Cat. Vr. 8: “Maar zijn wij dan alzoo verdorven, dat wij ganschelijk onbekwaam zijn tot eenig goed en geneigd tot alle kwaad? Ja, wij, tenzij dan dat we door den Geest Gods wedergeboren worden”.

Id. Vr. 13: “Maar kunnen wij door onszelven betalen? In geenerlei wijze, maar wij maken de schuld nog dagelijks meerder”.

Leerregels, III, IV, 1: “Maar door het ingeven des duivels en zijnen vrijen wil van God afwijkende, heeft hij zichzelf van deze uitnemende gaven beroofd, en heeft daarentegen in de plaats van die over zich gehaald blindheid, schrikkelijke duisternis, ijdelheid en verkeerdheid des oordeels in zijn verstand; boosheid, wederspanning en hardigheid in zijnen wil en zijn hart; mitsgaders ook onzuiverheid in alle zijne genegenheden”.

Id. III, IV, 4: “Weliswaar, dat na den val in den mensch eenig licht der natuur nog overgebleven is, waardoor hij behoudt eenige kennis van God, van de natuurlijke dingen, van het onderscheid tusschen hetgeen betamelijk en onbetamelijk is, en ook betoont eenige betrachtiging tot de deugd en uiterlijke tucht. Maar zoo ver is het vandaar, dat de mensch door dit licht der natuur zoude kunnen komen tot de zaligmakende kennis Gods, en zich tot Hem bekeeren, dat hij ook in natuurlijke en burgerlijke zaken dit licht niet recht gebruikt, ja veel meer ditzelve hoedanig het ook zij, op onderscheidene wijze geheel bezoedelt en in ongerechtigheid te onderhoudt; en dewijl hij dit doet, zoo wordt hem alle verontschuldiging voor God benomen”.

Confessie Artt. 14, 15: “En in alle zijne wegen goddeloos, verkeerd, en verdorven geworden zijnde, heeft hij verloren alle

zijne uitnemende gaven, die hij van God ontvangen had, en heeft niet anders overig behouden dan enkele kleine overblijfselen daarvan, dewelke genoegzaam zijn om den mensch alle onschuld te benemen; overmits al het licht, dat in ons is, in duisternis veranderd is, gelijk de Schrift leert, zeggende: Het licht schijnt in de duisternis, en de duisternis heeft het niet begrepen; alwaar de heilige Johannes de menschen duisternis noemt. Daarom verwerpen wij al wat men hiertegen leert van den vrijen wil des menschen, aangezien de mensch niet dan een slaaf der zonde is”.

“Wij gelooven, dat door de ongehoorzaamheid van Adam de erfzonde uitgebreid is geworden over het gansche mensche-lijke geslacht; welke is een verdorvenheid der geheele natuur en een erfelijk gebrek, waarmede de kleine kinderen zelfs besmet zijn in hunner moeders lichaam, en die in den mensch allerlei zonden voortbrengt, zijnde in hem als een wortel daarvan; en zij is daarom zoo leelijk en gruwelijk voor God, dat zij genoegzaam is om het menschelijk geslacht te verdoemen”.

Nu is het zeer opmerkelijk, dat Ds. Van Baalen, toegekomen aan zijn bewijzen uit de belijdenis, plotseling van standpunt schijnt te veranderen. Immers, hij verklaarde zich stellig voor de leer, dat de mensch van nature gansch verdorven is, maar dat God hem dwingt tot het zedelijk goede. Dit laatste kwam niet uit zijn natuur voort, maar was eenvoudig een daad Gods. Doch deze leer heeft de broeder niet in de belijdenis kunnen vinden. Deze is niet deterministisch. Deze handhaaft altijd de verantwoordelijkheid van den mensch. Deze spreekt nergens van een dwingen Gods. Maar Van Baalen vindt in de belijdenis een “double track”. En dan laat hij het goede, dat de natuurlijke mensch doet, zoo maar weer uit zijn natuur voortkomen, uit het beeld Gods in ruimeren zin. Luister slechts:

“Wat hebben wij hier? (Art. 14 Belijdenis) Niet een single track theologie, maar wel een double track theologie. Wel de stelling, dat de mensch geheel verdorven is. In alle deelen, in alle vermogens. Geheel geen licht. Alle goede gaven verloren.

“Dat is de ééne track waarlangs de lijn van ons denken moet loopen. Die houdt de Belijdenis vast. Want de Schrift leert die.

“Maar de andere track ontbreekt niet”. (En nu zouden we verwachten, dat de schrijver ons de track van het dwingen Gods uit de belijdenis zou aanwijzen. Doch hier verandert hij). Kleine overblijfselen zijn er. Overblijfselen waarvan? Van “alle zijne uitnemende gaven”.

“Doch wat zijn die uitnemende gaven? Immers het beeld Gods in den mensch. Daarvan is sprake in dit artikel. En die heeft hij alle verloren. Maar er kleine overblijfselen van behouden. Dus dat is het wat de Gereformeerden pleegden te noemen, het beeld Gods in den ruimeren zin. In den engeren zin is het beeld Gods kennis, gerechtigheid en heiligheid. Die heeft hij verloren. Verstand en wil zijn beide geheel verdorven. Maar het beeld Gods in den ruimeren zin heeft hij behouden. En dat is iets, dat herinnert aan het beeld Gods. Het is een overblijfsel daarvan. Daarom is dat iets goeds. Daarom kan hij het goede zien. Daarom beneemt hem dat overblijfsel alle verontschuldiging”.

“Ook deze track moet vastgehouden worden. Zoo doet althans de Belijdenis. Niet ten koste van het eerste. Evenmin ten koste van de tweede. De vraag is niet of wij die beide kunnen “rijmen”. Maar of de Belijdenis ze beide leert”. Nieuwigheid en Dwaling, p. 157. Zie ook p. 158.

Nu is het ons in de eerste plaats nog nooit duidelijk geworden, hoe een trein veilig kan loopen op twee tracks. Twee rails, ja, dat kunnen we ons voorstellen. Maar twee tracks, en dan nog wel in tegenovergestelde richting loopende, en daarop een trein zich veilig voortbewegende, neen, dit alles kan men zich zelfs niet voorstellen, ook al is de trein dan ook een trein van denken. Hoe men ja kan zeggen, zonder dit te doen ten koste van neen te zeggen, eerlijk, dat is ons een raadsel. Als dit te ontkennen rationalisme is, nu, dan willen wij daarvan op dit punt beschuldigd staan.

In de tweede plaats willen we er nog eens op wijzen, dat

Van Baalen thans drie tracks krijgt. 1. De mensch is ganschelijk verdorven en onbekwaam tot eenig goed. Dit is de Gereformeerde lijn, of track. 2. God dwingt den ganschelijk verdorven mensch tot het zedelijk goede. Dit is de deterministische lijn, of track. 3. De natuurlijke mensch doet goed uit de kleine overblijfselen, het beeld Gods in den ruimeren zin, dus niet gedwongen, maar uit zijn eigen natuur. Dat is de Pelagiaansche lijn of track, door Dr. Kuyper ook de Ethische lijn genoemd.

In de derde plaats willen we er op wijzen, dat de Belijdenis hier noch elders, juist gansch niet double-track is; want immers zij leert ons, dat ook dit natuurlijk licht duisternis is, dat hij het ook in natuurlijke en burgerlijke zaken geheel op verscheidene wijzen bezoedelt en in ongerechtigheid te onderhoudt. Single-track dus, en dat wel track No. 1.

In de vierde plaats herinneren wij er slechts aan, dat ook Dr. Hepp dit laatste stukje double-track theologie van Ds. Van Baalen veroordeelt in De Reformatie van 29 Febr., 1924. Neen, zegt die schrijver, het beeld Gods in ruimeren zin is niet aan de algemeene genade toe te schrijven.

In de vijfde plaats willen we hier even aanhalen, wat Dr. Kuyper in zijn betere dagen van deze kleine overblijfselen schreef:

“Nu komen wij tot de vraag: Wat is er van de rudera (overblijfselen) aan? De mensch is in al zijn gangen verdorven, maar behield, gelijk Art. XIV der Confessie het leert, “kleine overblijfselen”. De Ethischen zijn het op dit stuk verbazend met de Confessie eens, maar vergeten wat er op volgt: “overmits al het licht dat in ons is, duisternis is”. Die overblijfselen worden uitgemeten, door een vergrootglas bezien, en op 't laatst zijn die kleine overblijfselen bijna de geheele mensch.

“Daarentegen leert de Confessie ten opzichte dezer rudera; dat in de *natuur* van den mensch niets goeds overbleef, want dat de mensch wat de natuur betreft, geheel zondig is en noch

naar zijn intellectueel (verstandelijk) noch naar zijn thelematisch (willend) wezen iets ten goede vermag; dat deze rudera (overblijfselen) daarentegen wel gelden ten opzichte der substantie. Natuur en substantie zijn zoo onderscheiden: dat de natuur is: *quod nascitur*, de werking; substantie datgene waaruit gewerkt wordt. Dat de wil verdorven is, wil dus niet zeggen, dat de voluntas noluntas werd; (het kunnen willen veranderd werd in het niet meer kunnen willen. De mensch verloor niet zijn wil); maar dat de werking van den wil altijd in minus loopt, verkeerd is bij den mensch. De verwarring dezer beide gaf aanleiding om of met de Ethischen een hand in den zondaar te zien, die 't koord kon grijpen, of met de Lutherschen den mensch te verlagen tot een stom blok hout of steen. Aan deze laatste dwaling ontkomt ook Böhl niet.

“Deze ‘rudera’ (overblijfselen) heetten vroeger in de Confessie ‘scintillae’ (vonkskens), maar in de vertaling door de Dordtsche Synode gevolgd, is dit woord vervangen door ‘vestigia’ (sporen) en dat geeft het begrip, dat we hebben moeten, nog duidelijker aan. Vestigium (spoor, dat iemand achter laat) duidt aan, dat er een persoon geweest is, maar dat die persoon nu wegging. Zeggen wij dus, dat er een spoor van de gerechtigheid Gods in ons te merken is, dan wil dit niet zeggen, dat nog een stuk dier gerechtigheid in ons overbleef, maar juist, dat er niets meer van haar zelf overbleef. . . .

“De Roomsche Kerk in het Concilie van Trente Ve sessie leerde daarentegen, dat de justitia en sapientia originalis (oorspronkelijke gerechtigheid en kennis) slechts viribus diminuta atque declinata was (verminderd en verzwakt). Dan is ze er dus nog wel, maar afgekapt en verzwakt. En daar zijn onze vaders tegen opgekomen. Neen, zeiden ze, er is niets meer van over; alles is dood, verstorven en verdorven; alleen kunnen wij zien dat er een vuur gebrand heeft, dat er een gerechtigheid geweest is. Daarom volgt terstond na het vermelden der kleine overblijfselen: “overmits al het licht, dat in ons is, in duisternis is veranderd! Rome zei: er brandt nog een klein lichtje; daartegenover stelde onze Kerk: alles

is duisternis. Zoo moeten wij steeds de Confessie lezen, als geschreven tegen Rome, en dan is, al schein de samenhang eerst onduidelijk, ook dit 'overmits' op zijn plaats". Dogmatiek, Locus de Peccato, pp.

Van Baalen zal zich dus wel moeten houden aan zijn deterministische voorstelling, dat God den mensch dwingt, tegen zijn wil in, om goede daden te doen. Die laatste track, hoeveel hij ook houdt van allerlei tracks, waarop hij dan ook niet één trein maar allerlei treinen doet loopen, zal hij wel moeten prijs geven. De belijdenis is singletrack gereformeerd.

Maar houdt Van Baalen zich aan de stelling, dat de zondaar tot goede daden, zedelijk goede daden, gedwongen wordt door God, dan ontbreekt hem het bewijs voor deze leer ook ten eenenmale in onze Confessie. En dat bewijs ontbreekt hem ook in de H. Schrift. Wij wagen het er op met slechts één z.g. bewijs van Van Baalen op de proef te stellen, en geven het aan onze lezers over om hetzelfde te doen met de andere aangehaalde plaatsen.

Wat we moeten hebben is bewijs, dat God den van nature dooden zondaar tot het zedelijk goede dwingt. Neem daarvoor nu het bewijs van Jehu. Wat deed Jehu? Hij roeide Achabs huis uit. Die daad was in overeenstemming met het gebod, dat Jehu had ontvangen. Deed Jehu daarmee nu een zedelijk goede daad? Dat zou het geweest zijn, indien hij Gods zijde gekozen had en Achabs huis had uitgerooid uit haat tegen de zonde van dat huis en liefde Gods. Deed Jehu dat? Ganschelijk niet. Hij werd zelfs bloedschuldig. Hosea 1.14. En hij wandelde in de zonden van Jerobeam. Een zedelijk goede daad was het niet. Maar dwong God hem dan misschien, tegen zijn wil in? Niets er van. Het was wel degelijk geheel in harmonie met Jehu's zondigen wil, gedreven door zondige ambitie, om geheel het koninklijk geslacht van Achab uit te roeien. Geheel de geschiedenis op dit punt getuigt daarvan. Bewijs voor de stelling van Van Baalen is hier ganschelijk niet.

Wij meenen hiermede van deze kwestie te kunnen afstapen. Noch in de Schrift, noch in de belijdenis vindt men eenigen steun voor de bewering, dat de natuurlijke mensch nog het zedelijk goede kan doen; nog veel minder voor de stelling, dat God hem daartoe dwingt. Het heeft ons grootelijks verwonderd, dat men ons aanhoudend meent te moeten bestrijden met wapenen, die doen denken aan de zwaarden en schilden der Remonstranten. Het is waar, er is verscheidenheid. Men denkt op dit stuk niet gelijk. Van Baalen wil de leer van Pelagius niet, maar houdt dan ook niets over dan Goddelijken dwang. Hij heft de vrijheid des zondaars eenvoudig op. Deze gedachte van dwang hebben ook zij eigenlijk voor de aandacht, die in de instelling der Overheid Gods algemeene genade zien. Maar de meesten willen toch, met verscheidenheid ten opzichte van bijzonderheden, een element van materiele vrijheid tot het kiezen en doen van het goede bij den natuurlijken, onherboren mensch. De een beperkt zulks rechtstreeks tot het z.g. natuurlijke leven, en zegt dan eenvoudig, dat de zondaar in zijn relaties tot de menschen den vrijen wil en het vermogen heeft tot het volbrengen van de wetten door God voor de natuurlijke samenleving gelegd. De ander drukt zich minder sterk uit, maar brengt zijne Gemeene Gratie leer weer in verband met de prediking van Gods Woord. Hij wil Gemeene Gratie, om het z.g. welmeenend aanbod van genade en zaligheid te handhaven aan alle menschen, ook aan de verworpenen. Er is dan eigenlijk geen prediking mogelijk tenzij men uitgaat van de gedachte, dat God, hoe dan ook, toch metterdaad wil, dat alle menschen hoofd voor hoofd, ziel voor ziel zalig worden. Dit alles verwondert ons. Wij hebben altijd gemeend, dat de kwestie van den vrijen wil, met de aankleve van dien, voor de Gereformeerden te Dordrecht beslist werd. Wij meenden ook, dat Kuyper met zijne G. G. het oog had op het natuurlijke leven. Naast de absolute antithese in het geestelijke plaatste hij de gemeenschap in het natuurlijke: staat, maatschappij, kunst, wetenschap, etc.. Voor de gemeenschappelijke samenwerking van geloovigen en ongeloovigen op het terrein des natuurlijken levens zocht en meende hij te vinden een basis in de gemeene genade: Gods genadige inwerking in het

harte van den natuurlijken, onherboren zondaar, waardoor deze tot het positief goede voor God op die levensterreinen bekwaamd werd. Van uit dat oogpunt hebben wij ons op de zaak ingedacht. Wij ontvingen daartoe vroeger reeds een prikkel door veel wat geschreven werd door de broeders, die de Gemeene Gratie drijven, maar in den laatsten tijd nog meer door het onderzoek van Dr. Janssen's onderwijs aan onze school. Janssen pastte de beginselen van Kuyper's theorie consequent toe. En o.i. gaf de Gemeene Gratie hem een schijnbaar gereformeerde basis voor zijne Schriftbeschouwing en Schriftbejegening. Zulks te bewijzen houden we voor geheel niet moeilijk. En we houden ons overtuigd, dat Janssen Kuyper's beschouwing wel heeft gevat. Daarom spijt het ons dan ook zeer, dat men, in plaats van Janssen duidelijk te maken, dat men wel zuiver staat in de Gemeene Gratie, tegenover ons zich keert en alles laat draaien om de spil van den vrijen wil des zondaars. Wij roepen nogmaals: laat ons toch over de kwestie der gemeene gratie spreken, uit een historisch-confessioneel, schriftuurlijk-logisch oogpunt. Dan behoeven we althans elkander niet aanstonds te verketteren. Van een veroordeeling op confessioneele gronden kan immers, wat ons betreft, toch geen sprake zijn.

Hoe dit ook zij, wij blijven bij ons antwoord: de mensch is ganschelijk onbekwaam tot eenig goed. Dat is de taal der belijdenis, zulks is ook de taal der Schrift. Te zeggen, dat hij van nature nog goed kan doen is Pelagiaansch. Te zeggen, dat God hem tot goede daden dwingt is determinisme. En wat is dan burgerlijke gerechtigheid? O.i. ziet de zondaar de van God gestelde relatiën, gelegde wetten, middelen van gemeenschap, etc.. Hij ziet de geschiktheid en de bruikbaarheid daarvan. En nu maakt hij er gebruik van om zich zelfs wil. Slaagt hij daar nu tamelijk wel in, dan krijgt gij een handeling, die formeele overeenkomst vertoont met de wetten Gods. Dan heeft men burgerlijke gerechtigheid, betrachtning tot de deugd en uiterlijke tucht. En mislukt die poging, zooals natuurlijk dikwijls het geval is, dan vervalt ook de burgerlijke gerechtigheid, dan heeft men het tegenoverge-

stelde. Zijn grondfout is echter, ook in het betrachten der uiterlijke tucht, dat hij God niet zoekt en bedoelt. Integendeel, bedoelt hij zichzelf ook in gemeenschap met andere zondaars, en met heel "de wereld" in zijne zonde tegenover God te handhaven in alles wat hij doet. En dat is zonde. Ook heeft dit in de werkelijkheid kwade gevolgen voor hem zelf en zijn medeschepselen. Zijn handelend optreden tegenover zijn medemenschen en medeschepselen geschiedt naar denzelfden regel en met gelijksoortige gevolgen. Zoo komt het, dat de zonde zich altijd ontwikkelt en het verderf voortgaat, en blijft er toch een betrekkelijke formeel juist handelen naar gestelde wetten, die God gelegd heeft. En toch komt de natuurlijke mensch ook zoo nooit tot eenig zedelijk goed. Dat is onze beschouwing. Wie waagt nu een andere poging?

IV

GEEN STUETING VAN HET PROCES DER ZONDE
IN HARE DOORWERKING

We meenen, na alles wat we reeds schreven, dat we over de kwestie van de stuiting der zonde betrekkelijk kort kunnen zijn.

De vraag is, of er een werking is van gemeene genade, op het hart van den onherboren mensch, op zichzelf en in de gemeenschap met zijn medemenschen en medeschepselen; eene werking in het paradijs reeds begonnen en steeds voortgaande in de geschiedenis, tot het Gode belieft haar in te trekken. Dit zeggen onze tegenstanders. Dit ontkennen wij.

Van Baalen voert zijn bewijs als volgt:

“En nu stelling II. Is het waar, dat God het kwaad niet tegenhoudt, beteugelt, stuit, intoomt, doch het steeds zich organisch laat ontwikkelen?”

Dienaangaande leeren de Drie Formulieren van Eenigheid:

(1) Geloofsbelijdenis, Art. 13: Waarop wij ons verlaten, wetende, dat Hij de duivelen in den toom houdt en alle onze vijanden, die ons zonder zijne toelating en wil niet schaden kunnen.

(2) Geloofsbelijdenis, Art. 36: Wij gelooven, dat onze goede God, uit oorzaak der verdorvenheid des menschelijken geslachts, Koningen, Prinsen en Overheden verordend heeft, willende, dat de wereld geregeerd worde door wetten en politiën, opdat de ongebondenheid der menschen bedwongen worde en het alles met goede ordinantie onder de menschen toega”.

(3) De Vijf Artikelen, Voorrede: Maar de goede Herder, die zijne kudde, voor welke Hij het leven gelaten heeft, zeer

volstandiglijk bemint, heeft het woeden der vervolgers steeds ter rechter tijd en door zijne uitgestrekte hand, dikwijls wonderlijk, ternedergezet en de kromme wegen en bedriegelijke raadsdagen der verleiders ontdekt en te niet gedaan; in beide bewijzende, dat Hij waarlijk bij Zijne Kerk tegenwoordig is. Hiervan hebben wij een zeer klaar bewijs in de Historië der godzalige Keizers, Koningen en Prinsen, dewelke de Zone Gods zoo menigmaal tot hulp van zijne Kerk heeft verwekt, met een heiligen ijver zijns huizes ontstoken, en door hunne dienst niet alleen het woelen der tyrannen bedwongen, maar ook.....enz.

“Hiermede is stelling II der broeders veroordeeld. Immers dit alles weerspreekt hun stelling, (1) dat de zonde zich altoos organisch ontwikkeld; (2) dat het feit, dat niet allen steeds tot alle zonden overgaan, niet komt van eenige stuiting Gods, doch eenvoudig vanwege hun organische plaats”. Nieuwigheid en Dwaling, pp. 154, 155.

En uit de Schrift heeft Van Baalen de volgende bewijzen:

(1) Gen. 20:6: “En God zeide tot hem in den droom: Ik heb ook geweten, dat gij dit in oprechtheid uws harten gedaan hebt, en Ik heb u ook belet van tegen Mij te zondigen; daarom heb Ik u niet toegelaten, haar aan te roeren”.

(2) “In 2 Thess. 2:6 wordt van den Antichrist gezegd, dat hij wederhouden wordt, d.i. tegengehouden, ten onder gehouden. Dat dit niet geldt van de organische ontwikkeling der dingen, als zou hij niet kunnen komen totdat de zonde zich organisch ontwikkeld heeft, blijkt uit vers 7 waar duidelijk staat: Want de verborgenheid der ongerechtigheid wordt alreeds gewrocht; alleenlijk die hem nu wederhoudt, die zal hem wederhouden, totdat hij uit het midden zal weggedaan worden”. In verband hiermede 2 Thess. 2:11, 12: “En daarom zal God hun zenden een kracht der dwaling, dat zij de leugen zouden gelooven; opdat zij allen veroordeeld worden, die de waarheid niet geloofd hebben, maar een welbehagen hebben gehad in de ongerechtigheid”.

“Hier staat: (1) dat God de komst van den Antichrist tegenhoudt; (2) dat God ingrijpen zal door een speciale kracht der dwaling te zenden, waar Hij tevoren de ontwikkeling der zonde... tegenhield door de komst van den Antichrist tegen te houden; (3) hier wordt de gedachte geuit, dat de waarheid die het dan levend geslacht bereikt en hun gepredikt wordt is een *liefde der waarheid*, dat zij daarom schuldig staan vanwege hun ongelooft, hun niet aannemen van dat welmeenend aanbod van waarheid; dat zij daarom zullen worden gestraft met een geest van dwaling; dat zij verloren zullen gaan vanwege hun ingaan tegen dat welgemeend aanbod, en hun verkiezen van, hun welbehagen hebben in de ongerechtigheid”.

(3) Psalm 105:14, 15: “Hij liet geen mensch toe hen te onderdrukken; ook bestrafte Hij koningen, om hunnentwil, zeggende: Tast Mijne gezalfden niet aan, en doet Mijnen profeten geen kwaad”.

(4) Psalm 33:10, 11: “De Heere vernietigt den raad der Heidenen: Hij breekt de gedachten der volken. Maar de raad des Heeren bestaat in eeuwigheid”. A.w. pp. 139-141.

Dr. Y. P. De Jong heeft ook over dit punt der kwestie iets geschreven in The Witness van Dec. 1923. We zullen hem echter niet in de breedte aanhalen, eenvoudig, omdat hij precies dezelfde bewijzen heeft als Van Baalen, behalve dat hij ook dit bewijs heeft gevonden, dat God Laban in een droom waarschuwde, Jacob geen kwaad te doen. Gen. 31:24. Overigens heeft deze broeder niets nieuws toegevoegd aan hetgeen Van Baalen reeds had geschreven.

Ook Dr. Beets haalt niets nieuws aan. Ds. Keegstra ook niet. We hebben hier dus alle bewijs.

Welnu, ons antwoord is: Hier is geen bewijs voor de stelling: de doorwerking der zonde wordt door een werking van Gemeene Gratie gestuit in het hart van den mensch en in de geschiedenis der menschen in het gemeen.

Heel moeilijk om dit te bewijzen valt dit niet.

We zullen met Art. 13 beginnen. Dit artikel luidt als volgt:

VAN DE VOORZIENIGHEID GODS EN DE REGEERING ALLER DINGEN

Wij gelooven, dat die goede God, nadat Hij alle dingen geschapen had, dezelve niet heeft laten varen, noch aan het geval of de fortuin overgegeven, maar stiert en regeert ze alzoo naar Zijnen heiligen wil, dat in deze wereld niets geschiedt zonder zijne ordinantie, hoewel nochtans God noch auteur is, noch schuld is van de zonde, die daar geschiedt. Want Zijne macht en goedheid is zoo groot en onbegrijpelijk, dat Hij zeer wel rechtvaardiglijk Zijn werk beschikt en doet, wanneer ook de duivelen en goddeloozen onrechtvaardiglijk handelen. En aangaande hetgeen Hij doet boven het begrip des menschelijken verstand, dat willen wij niet curieuselijk onderzoeken, meer dan ons begrip verdragen kan; maar wij aanbidden met alle ootmoedigheid en eerbiedigheid de rechtvaardige oordeelen Gods, die ons verborgen zijn, ons tevreden houdende, dat wij leerjongens van Christus zijn, om alleen te leeren hetgeen Hij ons aanwijst in Zijn Woord, zonder deze palen te overtreden. Deze leering geeft ons een onuitsprekelyken troost, als wij door haar geleerd worden, dat ons niets bij geval overkomen kan, maar door de beschikking onzes goedertieren hemelschen Vaders, die voor ons waakt met een vaderlijke zorg, houdende alle schepselen onder zijn geweld, alzoo, dat niet één haar van ons hoofd (want die zijn alle geteld), ook niet één vogelken op de aarde vallen kan, zonder den wil onzes Vaders. Waarop wij ons verlaten, wetende, dat Hij de duivelen in den toom houdt en alle onze vijanden, die ons, zonder Zijne toelating en wil niet beschadigen kunnen. En hierom verwerpen wij de verdoemelijke dwaling der Epicureëen, welke zeggen, dat God zich nergens mede bemoeit, en laat alle dingen bij geval geschieden”.

Op dit schoone stuk van onze belijdenis zeggen wij van

harte ja en amen. Het is ons, zooals het onzen vaderen was, tot onuitsprekelijken troost in den strijd. Het is de kracht van des Christens leven, en doet hem door het geloof overwinnen naar zijn in den strijd met de machten der duisternis.

De verklaring, die uit dit stuk Gemeene Gratie haalt, verlamt eenvoudig dit gedeelte der belijdenis.

Wat toch ligt hier uitgesproken?

Een Gemeene Gratie Gods over verkorenen en verworpenen en duivelen, allen te zamen? Een werking van genade op allen, goddeloozen en duivelen inclusief? Juist ganschelijk niet.

Dit artikel handelt van de Voorzienigheid Gods. En men moet niet vergeten, dat het Gods volk is, dat hier spreekt. Niet van de Gemeene Genade, maar van Gods Voorzienigheid spreekt Gods volks hier zijn belijdenis uit.

En hoe werkt deze Voorzienigheid in deze wereld van zonde en genade? Werkt ze, naar dit stuk belijdenis, wat Gods houding betreft, uit een zekere Gemeene Genade in Hem over alle menschen? Neen, Art. 13 leert, dat God Zijne Voorzienigheid in deze wereld laat werken uit het motief van de genade over Zijn volk. Vandaar, dat ze zich in liefde beschermend uitstrekt over Zijn volk, en aan den anderen kant zich keert tegen de goddeloozen en duivelen. Juist wat wij gelooven wordt hier beleden en dat op zeer krachtige wijze. Dat is juist de onuitsprekelijke troost, die er in dit artikel ligt voor het volk des Heeren.

Maar, zegt ge, leert het artikel dan niet een stuiting van het proces der zonde door Gemeene Gratie? Het zegt toch, dat God duivelen en booze menschen in den toom houdt.

Neen, niets van gemeente gratie is hier in. Wat hier wordt uitgesproken is eenvoudig, dat Gods Voorzienigheid ook regeert en medewerkt in de daden der vijanden en duivelen, en dat wel zóó, dat ze niet altijd hun vijandige plannen kunnen uitvoeren. Niet van een genade-werking, maar van Gods

groote macht is hier sprake. Niet het proces der zonde wordt gestuit, maar de daden der zondige menschen worden bestuurd door onzen God. En dat niet uit het motief van gemeene genade, maar uit het beginsel van genade en liefde over Zijn volk. Zeker, als God honderd vijf en tachtig duizend woedende vijanden voor Jeruzalems poorten doodslaagt, dan komen ze niet tot de daad van het innemen van Jeruzalem; als God Farao en zijn huis bezoekt met plagen, dan komt niemand aan Sara; als Hij straks Farao en zijn leger in de Roode Zee verdrinkt, dan wordt de daad van Israëls verwoesting niet uitgevoerd; of, om een voorbeeld van Dr. Beets te nemen, als Karel V verhinderd wordt op den juisten tijd de Reformatie te keeren, doordat God hem in allerlei oorlogen wikkelt, dan kan de Paus door hem zijn boos plan niet volvoeren. Dat is alles goed duidelijk. Doch dit alles is geen Gemeene Gratie. Het verdrinken van Farao en al zijn heir, het neervellen van de honderd vijf-en-tachtig duizend, het in oorlog wikkelen van Karel V, het plagen van Farao en zijn hof ter bescherming van Sara is geen genade-werking. De zonde wordt ook daarvoor niet gestuit in eenig menschenhart, maar alleen op Gods wijze bestiert en beperkt. Wij hebben gezegd, dat de mensch zondigt met de krachten en gaven, middelen en talenten, naar de omstandigheden en tijden, die hij heeft en temidden waarvan hij leeft. Maar dit alles staat onder het bestuur van onzen God. Hij is gebonden aan Gods raadsbesluit en aan Zijn voorzienigheid ook in het uitvoeren van de daad. Dit is zelfs zoo met lichaamskracht en zielsvermogens, met verstand en wilskracht. Als God Achitofels raad vernietigt, dan beschermt hij David, maar een genade-werking komt hier niet bij te pas. Hiermede is zeker ook Ds. Keegstra gerust gesteld, die meende, dat wij den zondaar zoo maar lieten werken, los van God en tot een Deïstische wereldbeschouwing zouden moeten komen. Verre van dit alles. Ook de vijand, alsmede de duivel en zijne engelen, zijn allen in goede handen, namelijk in de macht van onzen hemelschen Vader. Maar een stuiting der zonde door een genadewerking op de goddeloozen, en waarvoor deze nog wel verbeterd worden, — zie dit loochenen wij met handhaving van Art. 13.

Hiermede is ook feitelijk het bezwaar van Art. 36 opgelost. De Overheid is eene instelling Gods, gelijk b.v. het huwelijk. Voor den mensch zijn deze en dergelijke instellingen middelen. Het goddelijk gezag, waarmede de overheidspersonen bekleed zijn, kan zoowel ten goede als ten kwade worden aangewend. En dat kan niet alleen, maar zulks geschiedt ook. De overheidspersonen kunnen goede, maar ook slechte wetten uitvaardigen; zij kunnen zekere groote kwaaddoeners straffen, maar zij kunnen ook de rechtvaardigen ombrengen. De zaak van Gods koninkrijk kan door hen bevorderd worden, maar zij kunnen deze zake ook tegenstaan. En dit alles geschiedt ook metterdaad. En het gebruik, dat de overheidspersonen maken van de macht hun toevertrouwd, wordt eenvoudig van hunne zijde bepaald door hunne eigen geestelijk-zedelijke hoedanigheid. En nu is het waar, dat de ongebondenheid der individueele onderdanen altijd door de Overheid aan banden wordt gelegd. Er ontstaat door het uitvaardigen van wetten en het straffen van overtreding dier wetten een zekere orde en eene bepaalde richting in de samenleving. Het proces der zonde wordt er echter geenszins door gestuit; ook is er door de Overheid geen werking van genade op de harten der onderdanen; nog veel minder bekwaamt de Overheid hare onderdanen tot het werken van eenig positief goed werk. Ook dient nooit te worden vergeten, dat de Overheid slechts zeer weinige zonden kan straffen, vergelijkenderwijze gesproken. En daar komt dan ten slotte nog bij, dat het zwaard der Overheid in de historie schier aanhoudend gekeerd geweest is tegen de getrouwe belijders van 's Heeren Naam. De zeer bange worsteling van oud-Israël tegen de zevenvoudige wereldmacht van de oude bedeeing; de vervolgingen der eerste drie eeuwen onzer jaartelling, en de worsteling ten tijde der Reformatie, dit alles staaft overvloediglijk de bewering, dat het gezag der Overheid zich in de historie grootelijks keert tegen Christus, Zijn zaak en Zijn volk. En vergeet in verband hiermede niet de tragedie van Golgotha. Pilatus had macht. Hij droeg het zwaard. Dat zwaard was hij geroepen te keeren tegen de boosdoeners, zeer zeker. Hij had macht Christus te kruisigen en Hem los te laten. Maar ofschoon Hij herhaaldelijk uit-

spreekt zich wel bewust te zijn, dat er geen schuld in den Heiland is, toch geeft hij Hem hun over om gekruisigd te worden. En zoo wordt Christus door den bepaalden raad Gods overgegeven en door de handen der onrechtvaardigen gedood. Let daar wel op. Als gij wilt spreken van de stuiting der zonde, van het proces des zonde in de geschiedenis, zijt gij niet klaar met te wijzen op de roeping der Overheid, op hetgeen ze behoort te doen, maar is de vraag wel terdege, wat ze feitelijk doet met de macht haar toebetrouwd en de verantwoordelijkheid haar op de schouderen gelegd.

Wij meenen, dat dit verstaanbare taal is, en volkomen in overeenstemming met onze belijdenis.

Wat blijft er nu nog over van de Schriftuurplaatsen, door Van Baalen aangehaald?

Wij meenen van niets.

1. Het voorbeeld van Abimelech. Ons antwoord is:

a. Hier hebt ge in de eerste plaats geen zonde in het hart die gestuit kan worden, want Abimelech bedoelde zelfs niet te zondigen.

b. Hier hebt ge in de tweede plaats geen werking van genade op Abimelech. Naar het voorbeeld van Farao, heeft God Abimelech eenvoudig in een lichamelijken toestand gebracht, waardoor hij de daad als zoodanig niet kon verrichten.

c. Hier hebt ge in de derde plaats niets gemeens. Want stel al, dat Abimelech geen kind van God was, wat nog volstrekt niet aanneembaar is, dan is toch het motief der daad Gods; waardoor Hij hem verhinderde Sara aan te raken, in Sara. Genade over Zijn volk is het ook hier, die God openbaart, en van waaruit Hij Zijn voorzienig bestuur laat werken. En heel algemeen is deze werking Gods, waardoor hij mannen belet om anderer vrouwen aan te raken, zeker toch niet in de wereld. En het gaat immers over een algemeene werking van Gods gratie in het hart des natuurlijken menschen, waardoor de zonde in haar proces gestuit wordt?

2. II Thess. 2:6: Ons antwoord is:

a. Dit is geen gemakkelijke plaats. Van Baalen zal dit wel willen toestemmen. Afdoende exegese in bijzonderheden zullen we hier niet trachten te geven. Doch:

b. De plaats is zeker geen bewijs voor een werking van Gemeene Gratie. Afgedacht nu nog van de vraag, in welk opzicht de Antichrist wordt tegengehouden, is er toch geen twijfel aan, dat Paulus hier niet denkt aan eene genadewerking, waardoor de macht van den Antichrist tijdelijk minder zondig zou worden. Het is immers duidelijk, dat Paulus, als hij spreekt van datgene, wat den Antichrist wederhoudt, aan een bepaald persoon denkt. Dit is duidelijk uit: "totdat hij uit het midden zal weggedaan worden". Deze "hij" is niet de Antichrist, maar de persoon aan wien de apostel denkt als dengene, die hem wederhoudt. Dit is duidelijk uit het volgende vers. Nadat hij (die hem wederhoudt) uit het midden zal weggedaan worden, zal de Antichristelijke macht eerst geopenbaard worden, die de Heere verdoen zal door den Geest Zijns monds. In de dagen van den apostel was er dus een bepaald persoon, die de volle openbaring van de antichristelijke macht in den weg stond.

c. Er is geen sprake van een tegenhouden van den Antichrist uit het oogpunt der zonde in hare ontwikkeling, maar van het verhinderen van de volle machtsopenbaring van den Antichrist vóór den tijd. Hij zal zich namelijk als zeer machtig over heel de wereld openbaren. Hij zal zich verheffen boven al wat God genaamd wordt. Hij zal in den tempel Gods zitten, zich voorgevende, dat hij God is. vs. 4. Het is de werking, de begeerte van den Antichrist en zijne macht, het streven van de macht der ongerechtigheid, om zoo spoedig mogelijk tot die volle machtsopenbaring te komen. Daarin wordt hij echter tegengehouden. In Paulus' tijd en ook nu nog. En dat door verschillende middelen. Ook door personen. Maar voorts door oorlogen, pestilentie, hongersnood, revolutie, dood, etc. Alles staat onzen God ten dienste om den Antichrist in zijne machtsontwikkeling tegen te houden, zoodat hij zich niet eerder openbare, dan op den door God hem gestelden tijd.

Zoo zouden wij deze moeilijke plaats liefst willen ver-

klaren. We blijven dan ook op de lijn der Heilige Schrift. Zie Openb. VI. Doch zeker is het, dat hier geen sprake is van een macht van genade die de zonde in haar doorwerking stuit. (Men vergete hierbij niet, dat vs. 7 juist het tegenovergestelde leert, van hetgeen de broeders uit dezen tekst meenen te moeten halen. Daar toch wordt ons gezegd: "Want de verborgenheid der ongerechtigheid wordt alreede gewrocht". De ongerechtigheid werkte dus, en werkt ook nu, werkt alle eeuwen door. Doch de antichrist kan niet tot zijn machtsopenbaring komen, eer God het wil, en dat zal zijn als de verborgenheid der ongerechtigheid tot het einde toe gewerkt zal hebben in verband met de ontwikkeling aller dingen).

3. Ps. 105:14, 15: "Hij liet geen mensch toe hen te onderdrukken; ook bestrafte hij koningen om hunnentwil, zeggende: Tast mijne gezalfden niet aan en doet mijnen profeten geen kwaad". En Psalm 33:10, 11: De Heere vernietigt den raad der heidenen; Hij breekt de gedachten der volken; maar de raad des Heeren bestaat in eeuwigheid".

Wij zeggen: zeker, dat is hetzelfde als Art. 13 van onze belijdenis. Ge hebt hier geen algemeene genade, maar Gods gunst over Zijn volk. Ge hebt hier geen gratie over de heidenen, maar een bestraffen van koningen, een vernietigen van den raad der goddeloozen tegen zijn volk. Denk maar weer aan Farao in de Roode Zee, aan Amalek, aan al de koningen, die in het land Kanaän omgebracht zijn om Israëls wil, aan de legermacht, die voor Jeruzalems poorten wordt doodgeslagen door den Engel des Heeren. En voorts aan alles wat de goddelooze wereld doet, om de zake des Heeren te benadeelen en ten onder te brengen. Zeker, God vernietigt hun raad, niet in genade, maar in toorn; niet door een werking van gratie, waardoor Hij de zonde stuit, maar door Zijn groote macht en wijsheid.

Zoo blijft er dan niets over van al dit schijnbewijs voor de Gemeene Gratie.

En wij houden vol, dat het proces der zonde voortgaat in de geschiedenis der wereld. De ééne zonde van Adam in het paradijs ontwikkelt zich langs de lijn der organische ontwikkeling van ons menschelijk geslacht. Adam in het paradijs, onmiddellijk na den val, kan nog heel weinig zondigen. Het leven is beperkt. Van stelen, moorden, overspel doen, oorlog verklaren, de Schrift vernietigen door kritiek; van alle de sociale en politieke zonden en misdaden, die in onze moderne wereld geschieden, is bij Adam eenvoudig geen sprake. Niet omdat de zonde door algemeene genade gestuit wordt, maar omdat Adam nog aan den wortel van ons geslacht ligt. Maar als het menschelijk geslacht zich ontwikkelt, het leven van ons geslacht in de wereld rijker wordt en veel meer omvattend, ontwikkelt zich de zonde ook. En dat wel zoo, dat ieder persoonlijk zondigt met de middelen, en in overeenstemming met de plaats, hem door God aangewezen in ons menschelijk geslacht. Dit alles onder de alles bestierende Voorzienigheid Gods, die Zijn eigen raad door dit alles uitwerkt, en dat wel zoo, dat Hij rechtvaardig blijft en de gansche wereld voor Hem verdoemelijk wordt. Zoo is onze beschouwing. En deze is door niemand weerlegd.

Zoo kunnen we alle plaatsen der Schrift blijven handhaven, die getuigen van de algeheele verdorvenheid en goddeloosheid van den natuurlijken mensch, en zoo alleen.

Hiermede is ons wederwoord gereed. Wij meenen, dat we tamelijk wel al de argumenten van onze tegenstanders hebben beantwoord. We zullen het dan ook voor ditmaal hierbij laten. Natuurlijk is dit niet ons laatste woord. Ook in de toekomst zullen we blijven schrijven en spreken over deze kwestie, en verschillende vragen, in verband staande met ons standpunt, behandelen. We hopen, dat er spoedig een einde mag komen aan de hardnekkige poging, om ons te verketteren. Dan kunnen we veel rustiger positief werk doen. En daarom, niet om strijd is het ons te doen. Maar we zullen ons door niets laten afschrikken, en door niemand. Ook niet door Dr. Hepp. Hij vindt ons onbescheiden. Wij kunnen dit thans

ook zeggen wat onze gedachte van hem aangaat. Wij vinden het onbescheiden, dat Dr. Hepp zich op zoo onheusche wijze in den strijd mengde, die ons hier bezig houdt. En vooral vinden we het minder bescheiden, dat hij dit meent te doen als een rechter over ons gesteld. Wij bedanken daarvoor. Wij meenen, dat we in ons boek Dr. Hepp bescheidenlijk hebben geantwoord op zijn brochure. Als de broeder nog weer wilde schrijven, dan paste het hem eenvoudig op onze argumenten in te gaan, niet om zich als scheidsrechter op te werpen. Doch hoe dit ook moge zijn, we zeggen het nog eenmaal: door niets zullen we ons laten afschrikken, om te doen, wat we meenen onze roeping te zijn in betrekking tot deze kwestie. Wij meenen, wij zijn er diep van overtuigd, dat Kuyper zich heeft vergist. Wij zijn er ook diep van overtuigd, dat onze kerken moeten worden gewaarschuwd en teruggedroepen van een verkeerd spoor. En waar het naar onze innige overtuiging de zake Gods en het heil Zijner kerke geldt, daar zullen we blijven strijden met al de krachten en middelen, die het de Heere onze God believen moge ons te schenken, ook in de toekomst.